

Vayishlach

וישלח

ראשון

בראשית 32

Yaakov sent messengers before him to Eisov, his brother, to the Land of Seir, to the field of Edom.

4 וישלח יעקב מלאכים לפניו אל־עשו אחיו ארצה

שעיר שדה אדום:

וישלח יעקב אנגדין קדמוהי לות עשו אחוהי לארעה
שעיר לחקל דאדום

Rashi

וישלח יעקב מלאכים. מלאכים ממש (ב"ר עה, ד):

ארצה שעיר. לארץ שעיר, כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה:

He commanded them saying, This is what you should say to my master, Eisov. Your servant, Yaakov says, I lived as a stranger with Lavan, and was delayed until now.

5 ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר

עבדך יעקב עם־לבן גרתי ואחר עד־עתה:

ופקיד יתהון למימר כדין תימרון לרבוני לעשו כדין
אמר עבדך יעקב עם לבן דרית ואחרית עד כען

Rashi

גרתי. לא נעשיתי שר וחשוב, אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני הוה גביר לאחיד, שהרי לא נתקיימה
בי. דבר אחר, גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים:

I acquired oxen, donkeys, sheep,
servants and maidservants. I have sent
[these messengers] to tell my master, to
find favor in your eyes.

וַהֲוֶה לִי תֹרִין וְחֹמְרִין עֲאן וְעִבְדִּין וְאִמָּהֶן וְשִׁלְחִית
לְחֹנָאָה לְרִבּוּנִי לְאַשְׁכָּחָא רַחֲמִין בְּעֵינֶיךָ

6 וַיְהִי־לִי שׁוֹר וְחֹמֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וְאֲשִׁלְחָהּ
לְהַגִּיד לְאֲדֹנָי לְמִצְאָחֹן בְּעֵינֶיךָ:

Rashi

ויהי לי שור וחמור. אבא אמר לי מַטְלֵ הַשְּׂמִים וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ:
שור וחמור. דרך ארץ לומר על שוורים הרבה שור, אדם אומר לחבירו, בלילה קרא התרנגול, ואינו אומר קראו התרנגולים:
ואשלחה להגיד לאדני. להודיע שאני בא אליך:
למצא חן בעיניך. שאני שלם עמך ומבקש אהבתך:

The messengers returned to Yaakov
saying, We came to your brother, to
Eisov, and he is also coming to meet
you; and there are four hundred men
with him.

וְתָבוּ אֲזַגְדִּיא לְוֹת יַעֲקֹב לְמִימְרָא אֲתִינָא לְוֹת אַחוּךְ לְוֹת
עֲשׂוֹ וְאַף אֲתִי לְקִדְמוּתָךְ וְאַרְבַּע מֵאָה גִבָּרָא עִמָּה

7 וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל־יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־אֶחָיְךָ
אֶל־עֵשָׂו וְגַם הֵלֵךְ לִקְרַאתְךָ וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ:

Rashi

באנו אל אחיך אל עשו. שהיית אומר אחי הוא, אבל הוא נוהג עמך כעשו הרשע, עודנו בשנאתו (ב"ר עה, ז):

Yaakov was very frightened, and
distressed. He divided the people that
were with him, along with the sheep,
cattle and camels, into two camps.

וַדְחִיל יַעֲקֹב לְחֻדָּא וְעָקַת לָהּ וּפְלִיג יֵת עֲמָא דִּי עִמָּה
וַיֵּת עֲנָא וַיֵּת תּוֹרֵי וְגַמְלֵיא לְתִרְיִן מִשִּׁירִין

8 וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצַּר לוֹ וַיִּחַץ אֶת־הָעָם
to cut or
split in two

אֲשֶׁר־אִתּוֹ וְאֶת־הַצֹּאן וְאֶת־הַבָּקָר וְהַגְּמָלִים לְשְׁנֵי
מַחֲנֹת:

Rashi

ויירא ויצר. וירא שמא יהרג, ויצר לו, אם יהרוג הוא את אחרים (ב"ר עו, ז. — תנחומא וישלח ד):

He said, If Eisov comes to one camp
and attacks it, the remaining camp will
survive.

9 וַיֹּאמֶר אִם-יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד וְהִכָּהוּ וְהָיָה

escape
הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה :

וַיֹּאמֶר אִם יִיָּתִי עֲשׂוֹ לְמִשְׁרִיתָא חֲדָא וַיִּמְחַנֶּה וְיֵהִי (נ"י)
וַיִּמְחַנֶּה וְיֵהִי מִשְׁרִיתָא דְאִשְׁתָּאָר לְשִׁיזְבָּא

Rashi

המחנה האחת והכהו. מחנה משמש לשון זכר ולשון נקבה, אם תחנה עלי מחנה (תהלים כז, ג), הרי לשון נקבה. המחנה
הזה (בראשית לג, ח), לשון זכר. וכן יש שאר דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה, השמש יצא על הארץ (שם יט, כג),
מקצה השמים מוצאו (תהלים יט, ז), הרי לשון זכר, השמש זרחה על המים (מלכים-ב ג, כב) הרי לשון נקבה. וכן רוח, והנה
רוח גדולה באה (איוב א, יט), הרי לשון נקבה. ויגע בארבע פנות הבית (שם), הרי לשון זכר. ורוח גדולה וחזק מפרק הרים
(מלכים-א יט, יא), הרי לשון זכר ולשון נקבה. וכן אש, ואש יצאה מאת ה' (במדבר טז, לה), לשון נקבה. אש לוקט (תהלים
קד, ד), לשון זכר:

והיה המחנה הנשאר לפליטה. על כרחו, כי אלחם עמו. התקין עצמו לשלשה דברים, לדורון, לתפלה, ולמלחמה. לדורון,
ותעבור המנחה על פניו. לתפלה, אלהי אבי אברהם. למלחמה, והיה המחנה הנשאר לפליטה:

Yaakov said, God of my father
Avraham, and God of my father
Yitzchok, Adonoy Who said to me,
Return to your land, to your birthplace,
and I will do good with you.

10 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק

יְהוָה הָאֹמֵר אֵלַי שׁוּב לְאֶרְצְךָ וּלְמִוְלָדְתְּךָ וְאִיטִיבָהּ

עִמָּךְ:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי דְאָבָא אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי דְאָבָא
יִצְחָק יְיָ דִּי אָמַר לִי תוֹב לְאֶרְעָךָ וּלְיִלְדוּתְךָ וְאִוְטִיב
עִמָּךְ

Rashi

ואלהי אבי יצחק. ולהלן הוא אומר ופחד יצחק, ועוד, מהו שחזר והזכיר שם המיוחד, היה לו לכתוב האומר אלי שוב לארצך
וגו', אלא כך אמר יעקב לפני הקב"ה, שתי הבטחות הבטחתי, אחת בצאתי מבית אבי מבאר שבע, שאמרת לי אני ה' אלהי
אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק, ושם אמרת לי ושמרתך בכל אשר תלך, ובבית לבן אמרת לי שוב אל ארץ אבותיך וּלְמִוְלָדְתְּךָ
וְאִיטִיבָהּ עִמָּךְ, ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו, שנאמר וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרְץ אֲבוֹתֶיךָ וגו', בשתי הבטחות האלו
אני בא לפניך:

I am unworthy because of all the kindness and of all the faithfulness that you have done with Your servant; for I crossed over this Jordan [only] with my staff, and now I have become two camps.

זַעֲרֹן זְכוּתִי מִכָּל חֶסֶד וּמִכָּל טָבוֹן דֵּי עֲבָדְתָּ עִם
עֲבָדְךָ אֲרִי יְחִידִי עֲבָרִית יַת יְרֻדָּנָא הָדִין וְכַעַן הָיוּתִי
לְתָרִין (נ"י לְתַרְתִּין) מִשָּׁרִין

11 קִטְנֹתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל-הָאֱמֻנָה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ

אֶת-עֲבָדְךָ כִּי בַמֶּקְלִי עָבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה

הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַחֲנֹת:

Rashi

קטנתי מכל החסדים. נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא, ויגרום לי להמסר ביד עשו (שבת לב.):
ומכל האמת. אמתת דבריך, ששמרת לי כל ההבטחות שהבטחתני:

כי במקלי. לא היה עמי לא כסף ולא זהב ולא מקנה, אלא מקלי לבדו. ומדרש אגדה, נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן:

Rescue me, I pray, from the hand of my brother, from the hand of Eisov, for I fear him, that he will come and attack me—mother and children alike.

שׁוּבֵנִי כַעַן מִיָּדָא דְאַחִי מִיָּדָא דְעֵשׂוֹ אֲרִי דְחַל אֲנָא
מִנָּה דִילְמָא יִיתִי וְיִמְחַנְנִי אִמָּא עַל בְּנֵיִא

12 הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי-יִרָא אֹנְכִי אֹתוֹ

פְּנִיבּוֹא וְהִפְנִי אִם עַל-בָּנַיִם:

Rashi

מיד אחי מיד עשו. מיד אחי, שאין נוהג עמי כאח אלא כעשו הרשע:

You have said, I will do very good with you, and I will make your offspring like the sands of the sea, which are too numerous to count.

וְאַתָּה אָמַרְתָּ אוֹטֵיב עִמָּךְ וְאַשְׁוִי יֶת בְּנִיךְ סְגִיִּין
כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִסְפָּר מֵרֶב:

13 וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְשִׁמְתִּי אֶת-זֶרְעֲךָ

כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִסְפָּר מֵרֶב:

Rashi

היטב איטיב. היטב בזכותך, איטיב בזכות אבותיך (ב"ר עו, ז):
 ושמתי את זרעך כחול הים. והיכן אמר לו כן, והלא לא אמר לו אלא וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ (בראשית כח, יד), אלא שאמר
 לו (שם), כִּי לֹא אֶעְזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ (שם טו), ולאברהם אמר הֲרֵבָה אֲרֵבָה אֶת זֶרְעֶךָ כִּכּוֹכְבֵי
 הַשָּׁמַיִם וְכָחוֹל אֲשֶׁר עַל שִׁפְתֵי הַיָּם:

שני

He spent that night there. He took from
 that which comes into his hand, [for] a
 present to his brother, Eisov.

14 וַיֵּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה

לְעִשָׂו אָחִיו:

וּבַת תַּמָּן בְּלִילִיָּא הָהוּא וּנְסִיב מִן דְּאִיתִי בְּיָדָהּ
 תַּקְרִבְתָּא לְעִשָׂו אָחוּהִי

Rashi

הבא בידו. ברשותו, וכן וַיִּקַּח אֶת כָּל אֲרֻצּוֹ מִיָּדוֹ (במדבר כא, כו). ומדרש אגדה מן הבא בידו, אבנים טובות ומרגליות, שאדם
 צר בצרור ונושאם בידו. דבר אחר מן הבא בידו, מן החולין, שנטל מעשר, כמה דאת אמר עֲשֹׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ, והדר לקח
 מנחה:

Two hundred female goats and twenty
 male goats, two hundred ewes and
 twenty rams.

15 עֲזִים מָאֲתָיִם וַתִּישִׁים ^{male goat} עֶשְׂרִים רְחֵלִים מָאֲתָיִם וְאַיִלִּים

עֶשְׂרִים:

עֲזֵי מָאֲתָן וַתִּישִׂיא עֶסְרִין רְחֵלִין מָאֲתָן וְדַכְרִין עֶסְרִין

Rashi

עזים מאתים ותישים עשרים. מאתים עזים צריכות עשרים תישים, וכן כולם, הזכרים כדי צורך הנקבות. ובבראשית רבה (עו, ז)
 דורש מכאן לעונה האמורה בתורה, הטיילים בכל יום, הפועלים שתים בשבת, החמרים אחת בשבת, הגמלים אחת לשלשים
 יום, הספנים אחת לששה חדשים, ואיני יודע לכּוֹן המדרש הזה בכוון, אך נראה בעיני שלמדנו מכאן, שאין העונה שוה בכל
 אדם, אלא לפי טורח המוטל עליו, שמצינו כאן שמסר לכל תיש עשר עזים, וכן לכל איל, לפי שהם פנויים ממלאכה, דרכן
 להרבות תשמיש ולעבר עשר נקבות, ובהמה משנתעברה אינה מקבלת זכר, ופרים שעוסקין במלאכה, לא מסר לזכר אלא
 ארבע נקבות, ולחמור שהולך בדרך רחוקה, שתי נקבות לזכר, ולגמלים שהולכים דרך יותר רחוקה, נקבה אחת לזכר:

Thirty nursing camels and their young,
forty cows and ten bulls, twenty female
donkeys and ten male donkeys.

גמלי מנקתא ובניהון תלתין תורתא ארבעין ותורי

עסרא אתנן עסרין ועירי עסרא

16 גמלים מיניקות וביניהם שלשים פרות ארבעים ^{to suck}

ופרים עשרה אתנת עשרים ועירם עשרה: ^{a female donkey}

Rashi

גמלים מיניקות שלשים. ובניהם עמהם. ומדרש אגדה (ב"ר שם) ובניהם, בנאיהם, זכר כנגד נקבה, לפי שצנוע בתשמיש, לא

פרסמו הכתוב:

ועירים. חמורים זכרים:

He placed them in the hand of his
servants, each herd by itself. He said to
his servants, Pass on ahead of me, and
keep a space between each herd.

ויהב ביד עבדוהי עדרא עדרא בלחודוהי ואמר

לעבדוהי עברו קדמי ורוחא תשוון בין עדרא ובין

עדרא

17 ויתן ביד-עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל-עבדיו עברו

לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר:

Rashi

עדר עדר לבדו. כל מין ומין לעצמו:

עברו לפני. דרך יום או פחות, ואני אבוא אחריכם:

ורוח תשימו. עדר לפני חברו מלא עין, כדי להשביע עינו של אותו רשע, ולתווהו על רבוי הדורון:

He commanded the first one, saying,
When my brother, Eisov meets you and
asks you saying, To whom do you
belong, and where are you going; and
who is the owner of this that is before
you?

ופקד ית קדמאה למימר ארי יערענך עשו אחי

ושאלנך למימר למן את ולאן את אצל ולמן אלן

דקדמך

to come in
contact
with

18 ויצו את-הראשון לאמר כי יפגשך עשו אחי

where

ושאלך לאמר למי-אתה ואנה תלך ולמי אלה

לפניך:

למי אתה. של מי אתה, מי שולחך, ותרגום דמאן את:

ולמי אלה לפניך. ואלה שלפניך של מי הם, למי המנחה הזאת שלוחה למ"ד משמשת בראש התיבה במקום של, כמו וְכָל אֲשֶׁר אֵתָהּ רָאָה לִי הוּא, (בראשית לא, מג) שלי הוא, לֹה' הָאָרֶץ וּמְלוּאָה (תהלים כד, א), של ה':

You should [then] say, [They belong] to your servant, Yaakov. It is a present sent to my master, Eisov, and see, he is also behind us.

19 וְאָמַרְתָּ לְעִבְדְּךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה לְאֵדְנִי

לַעֲשׂוֹ וְהִנֵּה גַם־הוּא אַחֲרֵינוּ:

וְתִימַר לְעִבְדְּךָ לְיַעֲקֹב תִּקְרָבָתָא הִיא דְּמִשְׁלָחָא לְרַבּוֹנִי
לַעֲשׂוֹ וְהִיא אֵף הוּא אֲתִי בְּתִרְנָא

ואמרת לעבדך ליעקב. על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ששאלת למי אתה, לעבדך ליעקב אני, ותרגמו דעבדך דיעקב, וששאלת ולמי אלה לפניך, מנחה היא שלוחה וגו':
והנה גם הוא. יעקב:

He also commanded the second and also the third, and to all who followed after the herds, saying, In like manner must you speak to Eisov when you find [meet] him.

20 וַיֹּצֵו גַם אֶת־הַשֵּׁנִי גַם אֶת־הַשְּׁלִישִׁי גַם

אֶת־כָּל־הַלְלָכִים אַחֲרֵי הָעֶדְרִים לֵאמֹר כַּדְּבַר הַזֶּה

תְּדַבְּרוּן אֶל־עֲשׂוֹ בְּמִצְאָכֶם אֹתוֹ:

וּפְקִיד אֵף יֵת תַּנְיָנָא אֵף יֵת תְּלִיתָאָה אֵף יֵת כָּל דְּאֲזִלִּין
בְּתַר עֶדְרִיא לְמִימַר כְּפִתְגָמָא הַדִּין תְּמַלְלוּן עִם עֲשׂוֹ
כַּד תִּשְׁכַּחוּן יֵתָהּ

You should also say, See, your servant Yaakov is behind us. For he said, I will appease him with the present that goes before me, and afterwards I will see his face, perhaps he will forgive me.

וְתִמְרוֹן אִף הָא עֲבָדְךָ יַעֲקֹב אֶתִּי בְתָרְנָא אָרִי אָמַר
אֲנִחְנֶה לְרוֹגְזָה בְתִקְרִבְתָּא דְאֶזְלַת קִדְמִי וּבְתֵר כֵּן
אֶחְזִי אַפּוּהִי מְאִים יִסֵּב אָפִי

21 וְאָמַרְתֶּם גַּם הִנֵּה עֲבָדְךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ כִּי־אָמַר אֲכַפְּרָה
פָּנָיו בְּמִנְחָה הַהִלֵּכֶת לִפְנֵי וְאַחֲרֵי־כֵן אֶרְאֶה פָּנָיו אוּלַּי
יִשָּׂא פָנָיו:

Rashi

אכפרה פניו. אבטל רוגזו, וכן וכפר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת (ישעיה כח, יח), לֹא תוֹכְלִי כִפֶּרָה (שם מז, יא), ונראה בעיני, שכל כפרה שאצל עון וחטא ואצל פנים, כלן לשון קנוח והעברה הן, ולשון ארמי הוא, והרבה בגמרא וכפר ידיה, בעי לכפורי ידיה בההוא גברא, וגם בלשון המקרא נקראים המזורקים של קדש כְּפֹרִי וְהֵב, על שם שהכהן מקנח ידיו בהן בשפת המזרק:

The present passed on ahead of him,
but he spent the night in the camp.

וְעָבְרַת תִּקְרִבְתָּא עַל אַפּוּהִי וְהוּא בֵּת בְּלִילִיָּא הָהוּא
בְּמִשְׁרִיתָא

22 וְתַעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל־פָּנָיו וְהוּא לֵן בְּלִילֵה־הָהוּא

בְּמִנְחָה:

Rashi

על פניו. כמו לפניו, וכן חָמַס וְשֹׁד יִשְׁמַע בָּהּ עַל פְּנֵי תַמִּיד (ירמיה ו, ז), וכן הַמְכַעֲסִים אוֹתִי עַל פָּנָי (ישעיה סה, ג), ומדרש אגדה על פניו, אף הוא שרוי בכעס שהיה צריך לכל זה ב"ר (עו, ח):

He got up that night and took his two wives, his two handmaids, and his eleven children, and crossed over the ford of the Yabbok [River].

וְקָם בְּלִילִיָּא הוּא וּדְבַר יֵת תַּרְתִּין נְשׁוּהִי וְיֵת תַּרְתִּין
לְחִינְתָּה וְיֵת חַד עֶסֶר בְּנוֹהִי וְעָבַר יֵת מַעְבַּר יוֹבְקָא

23 וַיָּקָם | בְּלִילָהּ הוּא וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי

שְׁפָחָתָיו וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יוֹבֵק:

Rashi

ואת אחד עשר ילדיו. ודינה היכן היתה, נתנה בתיבה ונעל בפניה, שלא יתן בה עשו עיניו, ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו, שמא תחזירנו למוטב, ונפלה ביד שכם (ב"ר עח, ג):
יבק. שם הנהר:

He [then] took them and crossed them
over the stream. He [also] brought over
all that he possessed.

24 וַיִּקְחֵם וַיַּעֲבֵרֵם אֶת־הַנָּחַל וַיַּעֲבֵר אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ:

וַדְּבָרָנּוֹן וַעֲבָרָנּוֹן יָת נַחֲלָא וְאַעֲבֵר יָת דִּילָה

Rashi

את אשר לו. הבהמה והמטלטלים, עשה עצמו כגשר, נוטל מכאן ומניח כאן:

Yaakov remained alone, and a man
wrestled with him until daybreak.

25 וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבִדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלֹת
to bedust

הַשָּׁחַר:

וְאַשְׁתָּאֵר יַעֲקֹב בְּלַחֲדוּדָהּ וְאַשְׁתַּדֵּל גְּבָרָא עִמָּה עַד

דְּסִלַּק צִפְרָא

Rashi

ויותר יעקב. שכח פכים קטנים וחזר עליהם (חולין צא.).

ויאבק איש. מנחם פירש ויתעפר איש, מלשון אבק, שהיו מעלים עפר ברגליהם על ידי נענועם. ולי נראה שהוא לשון ויתקשר, ולשון ארמי הוא, בתר דאביקו ביה, ואבק ליה מיבק לשון עניבה, שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו, שחובקו ואובקו בזרועותיו, ופירשו רז"ל שהוא שרו של עשו (ב"ר עז, ג):

He [the man] saw that he could not
defeat him, and he struck the socket of
his hip. Yaakov's hip joint was
dislocated as he wrestled with him.

26 וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיַּגַּע בְּכַף־יָרְכוֹ וַתִּקַּע
properly

יַעֲקֹב בְּהֶאָבֵקוֹ עִמּוֹ:

וַחֲזָא אַרִי לָא יָכִיל לֵיה וְקָרַב בְּפִתֵי יָרֵכָה וְזַע פְּתֵי

יָרְכָא דִיעֲקַב בְּאַשְׁתַּדְלוּתָהּ עִמָּה

Rashi

ויגע בכף ירכו. קולית הירך התקוע בקילבוסת קרוי כף, על שם שהבשר שעליה כמין כף של קדירה:
ותקע. נתקעקע ממקום חברתה, ודומה לו פֶּן תַּקַּע נִפְשִׁי מִמֶּךָ (ירמיה ו, ח), לשון הסרה, ובמשנה לקעקע ביצתו, לשרש
שרשיהן:

He [the man] said, Let me go, for the dawn is breaking. He [Yaakov] said, I will not let you go unless you bless me.

27 וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עֹלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי
אִם-בִּרְכָתִנִּי:

וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי אֲרִי סֶלִיק צָפְרָא וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחְךָ
אֱלֹהִין בִּרְכָתִנִּי

Rashi

כי עלה השחר. וצריך אני לומר שירה ביום (ב"ר עה, א. — חולין צא:):
ברכתני. הודה לי על הברכות שברכני אבי, שעשו מערער עליהן. (וכאן קשה לרש"י תברכני היה לו לומר, אלא הודה וכו').
וכן איתא בהדיא בזהר פרשת תזריע עמוד מ"ה ודו"ק):

He [the man] said to him, What is your name? And he replied, Yaakov.

28 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה-שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב:

וַיֹּאמֶר לֵה מָה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

He [the man] said, No longer will your name be spoken of as Yaakov, but as Yisrael, for you have contended with God[ly beings] and with men, and you have won.

29 וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יִאמָר עוֹד שְׁמֶךָ כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל

כִּי-שָׁרִיתָ עִם-אֱלֹהִים וְעִם-אֲנָשִׁים וַתּוֹכֵל:

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יִתְאַמֵּר עוֹד שְׁמֶךָ אֱלֹהִין יִשְׂרָאֵל אֲרִי
רַבְרַבְתָּ קָדָם יְיָ וְעִם גּוֹבְרִיא וַיְכַלְתָּא

Rashi

לא יעקב. לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה, כי אם בשררה וגלוי פנים, וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף שמך, ושם הוא מברכך, ואני שם אהיה ואודה לך עליהן, וזהו שכתוב וַיֵּשֶׁר אֶל מִלְאָךְ וַיְכַל בְּכָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ (הושע יב, ה), בכה המלאך ויתחנן לו, ומה נתחנן לו, בֵּית אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יְדָבָר עִמָּנוּ, המתן לי עד שידבר עמנו שם, ולא רצה יעקב, ועל כרחו הודה לו עליהן, וזהו ויברך אותו שם, שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה:
ועם אנשים. עשו ולבן:
ותוכל. להם:

Yaakov asked him, and said, Please tell me your name. He said, Why then do you ask my name? He then blessed him [Yaakov] there.

וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַאֲמַר חֲוִי כֵּעֵן שְׁמֶךָ וַאֲמַר לָמָּה דָּנָן אֶת־
שְׁאֵל לְשִׁמִּי וַיְבָרֶךְ יִתְה תַּמָּן

30 וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲגִידָה־נָּא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה
תִּשְׁאַל לְשִׁמִּי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם:

Rashi

למה זה תשאל. אין לנו שם קבוע, משתנים שמותינו (ב"ר עז, ה), (הכל) לפי מצות עבודת השליחות שאנו משתלחים:

שלישי

Yaakov named the place Peniel [God's Face], For I have seen God[ly beings] face to face, and my soul has survived.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שְׁמָא דְּאַתְרָא פְּנִיאל אֲרִי חֲזִיתִי מְלָאכְיָא
דִּי אֶפֶן בְּאַפִּין וְאַשְׁתַּזְכַּת נַפְשִׁי

31 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאל כִּי־רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים
אֶל־פָּנִים וַתִּנָּצַל נַפְשִׁי:

The sun shone for him as he passed by Penuel, and he limped due to his hip.

וַדְּנַח לֵה שֶׁמֶשׁא כָּמָא דִּי עֶבֶר יֵת פְּנוּאֵל וְהוּא
מְטֹלַע עַל יָרֵכָה

32 וַיִּזְרַח לּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא
properly

צִלַּע עַל־יָרְכוֹ:

Rashi

ויזרח לו השמש. לשון בני אדם הוא, כשהגענו למקום פלוני האיר לנו השחר, זהו פשוט. ומדרש אגדה ויזרח לו, לצרכו, לרפאות את צלעתו, כמה דתימא שמש צדקה ומרפא בכנפיה (מלאכי ג, כ), ואותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו: והוא צלע. היה צולע כשזרחה השמש:

Therefore, the children of Israel must not eat the displaced tendon [nerve] which is on the hip joint to this very day; because he struck Yaakov's hip joint on the displaced tendon.

33 על־כֵּן לֹא־יֹאכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
rheumatic or crippled הנֶּשֶׁה גֵיד sinew

אֲשֶׁר עַל־כֶּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יָרֵךְ
יַעֲקֹב בְּגֵיד הַנֶּשֶׁה:

על כן לא ייכלו בְנֵי יִשְׂרָאֵל יָת גֵידֵא דְנֶשֶׂה דִּי עַל
פְּתֵי יָרֵכָא עַד יוֹמָא הַדִּין אַרִי קָרִיב בְּפִתֵי יָרֵכָא דִּיעֲקֹב
בְּגֵידֵא דְנֶשֶׂה

Rashi

גיד הנשה. ולמה נקרא שמו גיד הנשה, לפי שנשה ממקומו ועלה, והוא לשון קפיצה, וכן נֶשֶׂה גבורתם (ירמיה נא, ל), וכן
כִּי נֶשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עַמְלִי (בראשית מא, נא):

בראשית 33

Yaakov raised his eyes and saw that Eisov was coming, and with him there were four hundred men. He then divided the children among Leah, Rochel and the two handmaids.

1 וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרֶא וְהִנֵּה עֹשׂוֹ בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע

מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחַץ^{to cut or split in two} אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רָחֵל

וְעַל שְׁתֵּי הַשִּׁפְחוֹת:

וַיַּקֵּם יַעֲקֹב עֵינוֹהִי וַחֲזָא וְהָא עֹשׂוֹ אֶתָּא וְעִמָּה אַרְבַּע
מֵאָה גְבָרִין וּפְלִיג יָת בְּנֵיָא עַל לֵאָה וְעַל רָחֵל וְעַל
מְרִתִּין לְחִינְתָּא

He placed the handmaids and their children foremost, Leah and her sons behind them, and Rochel and Yoseif in the rear.

2 וַיִּשֶׂם אֶת־הַשִּׁפְחוֹת וְאֶת־יְלָדֵיהֶן רִאשֹׁנָה וְאֶת־לֵאָה

וְיְלָדֶיהָ אַחֲרָנִים וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים:

וַיִּשְׂוֵי יָת לְחִינְתָּא וַיִּתְּ בְּנֵיהֶן קְדָמָאִין וַיִּתְּ לֵאָה וּבְנֵיהָ
בְּתָרָאִין וַיִּתְּ רָחֵל וַיִּתְּ יוֹסֵף בְּתָרָאִין

Rashi

ואת לאה וילדיה אחרונים. אחרון אחרון חביב:

He went ahead of them, and he
prostrated himself to the earth seven
times, until he approached his brother.

3 וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה שִׁבְעַת פְּעָמִים

עַד־גִּשְׁתּוֹ עַד־אָחִיו:

וְהוּא עָבַר קִדְמֵיהֶן וּסְגִיד עַל אֶרְעָא שִׁבְעַת זְמָנִין עַד
מְקַרְבָּה עַד (נ"י לֹת) אָחוּהִי

Rashi

עבר לפניהם. אמר, אם יבא אותו רשע להלחם, ילחם בי תחלה:

Eisov ran to meet him. He hugged him
and fell on his neck and kissed him.

the back of
the neck

to clasp

4 וַיֵּרֶץ עֲשׂוֹ לִקְרָאתוֹ וַיַּחְבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עָלָיו וַיִּשָּׁקוּ

to kiss

וַיִּשָּׁקוּ וַיִּבְכּוּ:

They [both] wept.

וַיִּרְהֹט עֲשׂוֹ לִקְדָּמוֹתָהּ וַיִּגְפְּפֶהּ וַיִּפֹּל עַל צְוִאָרָהּ וַיִּשָּׁקֶהּ
וַיִּבְכּוּ

Rashi

ויחבקהו. נתגלגלו רחמיו כשראהו משתחוה כל השתחוואות הללו:

וישקהו. נקוד עליו, ויש חולקין בדבר הזה בברייתא דספרי (ספרי בהעלותך ט), יש שדרשו נקודה זו, לומר שלא נשקו בכל
לבו (ב"ר עח, ט). אמר רבי שמעון בן יוחאי, הלכה היא, בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה, ונשקו
בכל לבו (ב"ר שמ):

[Eisov] raised his eyes and saw the
women and children. He said, Who are
these to you? He [Yaakov] said, These
are the children whom God has
graciously granted your servant.

5 וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הַיִּלְדִּים וַיֹּאמֶר

מִי־אֵלֶּה לָּךְ וַיֹּאמֶר הַיִּלְדִּים אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים

אֶת־עַבְדְּךָ:

וַיִּזְקַף יָת עֵינֹהִי וַיַּחֲזֵא יֵת נְשִׂאָה וַיֵּת בְּנֵיָא וַיֹּאמֶר מִן אֵלִין
לָךְ וַיֹּאמֶר בְּנֵיָא דִּי חָנָן יְיָ יֵת עַבְדְּךָ

Rashi

מי אלה לך. מי אלה להיות שלך:

רביעי

The handmaids [then] approached,
they, and their children, and prostrated
themselves.

6 וַתִּגְשׁוּן הַשִּׁפְחוֹת הַנָּה וְיִלְדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוּוּ:

וּקְרִיבֹן לְחֵינְתָא אֲנוּן וּבְנֵיהֶן וּסְגִידוּ

Leah and her children also approached
and prostrated themselves, and finally
Yoseif and Rochel approached and
prostrated themselves.

7 וַתִּגְשׁ גַּם־לֵאָה וּלְדֵיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ וְאַחֲרֵי כֵן יוֹסֵף וְרָחֵל

וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

וּקְרִיבָא אַף לֵאָה וּבְנֵיהָ וּסְגִידוּ וּבְתֵר כֵּן קְרִיב יוֹסֵף
וְרָחֵל וּסְגִידוּ

Rashi

נגש יוסף ורחל. בכלן האמהות נגשות לפני הבנים, אבל ברחל, יוסף נגש לפניו, אמר, אמי יפת תואר, שמא יתלה בה עיניו אותו רשע, אעמוד כנגדה ואעכבנו מלהסתכל בה, מכאן זכה יוסף לברכת עלי עין:

He [Eisov] said, What do you have to do
with that whole camp that approached
me? He [Yaakov] said, It was to find
favor in the eyes of my master.

to come in
contact
with

8 וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר

לְמַצֹּא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי:

וַאֲמַר מֶן לָךְ כָּל מַשְׁרִיתָא הָדִין דִּי עָרְעִית וַאֲמַר
לְאַשְׁכְּחָא רַחֲמִין בְּעֵינֵי רַבּוֹנִי

Rashi

מי לך כל המחנה. מי כל המחנה אשר פגשתי שהוא שלך, כלומר למה הוא לך. ופשוטו של מקרא על מוליכי המנחה. ומדרשו, כתות של מלאכים פגע, שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו, ואומרים להם, של מי אתם, והם אומרים להם של עשו, והן אומרים הכו הכו, ואלו אומרים הניחו, בנו של יצחק הוא, ולא היו משגיחים עליו, בן בנו של אברהם הוא, ולא היו משגיחים עליו, אחיו של יעקב הוא, אומרים להם אם כן משלנו אתם:

Eisov said, I have plenty. My brother, let what you have remain yours.

וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֵת לִי סָגִי אֲחִי אֲצִלַּח בְּדִילָךְ

9 וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יִשְׁלִי רַב אֲחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר-לָךְ:

Rashi

יהי לך אשר לך. כאן הודה לו על הברכות (ב"ר עה, יא):

Yaakov said, Please, no. If I have found favor in your eyes, take my present from my hand, because I have seen your face [and it was] like seeing the face of a God[ly being]; and you have received me favorably.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּבָעוּ אִם כָּעַן אֲשַׁכַּחֲתִי רַחֲמִין בְּעֵינֶיךָ
וּתְקַבֵּל תְּקַרְבָּתִי מִן יְדֵי אָרִי עַל כֵּן חֲזַתְנִין לְאָפֶיךָ
כְּחִיּוֹ אִפִּי רַבְּרִבָּא וְאִתְרַעִית לִי

10 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-נָא אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחָתָהּ

מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל-כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כְּרֹאֶת פְּנֵי אֱלֹהִים

וְתִרְצָנִי:

Rashi

אל נא. אל נא תאמר לי כן:

אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך וגו'. כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי, על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כראיית פני המלאך, שראיתי שר שלך ועוד, על שנתרצית לי למחול על סורחני. ולמה הזכיר לו ראיית המלאך, כדי שיתירא הימנו, ויאמר, ראה מלאכים וניצול, איני יכול לו מעתה: ותרצני. נתפייסת לי. וכן כל רצון שבמקרא לשון פיוס, אפיצומנ"ט בלע"ז, וכן כי לא לרצון יהיה לך (ויקרא כב, כ), הקרבנות באות לפייס ולרצות, וכן שפתי צדיק ידעון רצון (משלי י, לב), יודעים לפייס ולרצות:

Please accept my blessing as it was brought to you, for God has been gracious to me, for I have everything. He thus urged him and he took it.

קַבֵּל כָּעַן יְת תְּקַרְבָּתִי דְּאִתְרַעִית לְךָ אָרִי רַחֲמִין עָלִי
(קָדָם) יי וַאֲרִי אֵת לִי כָּלָא וְאִתְקַף בֵּה וְקַבִּיל

11 קַח-נָא אֶת-בְּרִכְתִּי אֲשֶׁר הֵבֵאתָ לְךָ כִּי-חֲנִנִי אֱלֹהִים

וְכִי יִשְׁלִי-כָּל וַיִּפְצֹר רָבוּ וַיִּקַּח:

to peck at

Rashi

ברכתי. מנחתי, מנחה זו הבאה על ראיית פנים, ולפרקים אינה באה אלא לשאילת שלום, וכל ברכה שהיא לראיית פנים, כגון ויברך יעקב את פרעה, עשו אתי ברכה (מלכים-ב יח, לא), דסנחריב, וכן לשאול לו לשלום ולברכו (שמואל-ב ח, י), דתועי

מלך חמת, כולם לשון ברכת שלום הן, שקורין בלע"ז שלודא"ר, אף זו ברכתי, מו"ן שלו"ד:

אשר הובאת לך. לא טרחת בה, ואני יגעתי להגיעה עד שבאה לידך (ב"ר עה, יב):

חנני. נו"ן ראשונה מודגשת, לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן, שהיה לו לומר חננני, שאין חנן בלא שני נוני"ן,

והשלישית לשימוש, כמו עשני, זבדני:

יש לי כל. כל ספוקי, ועשו דבר בלשון גאווה, יש לי רב, יותר ויותר מכדי צרכי:

He [Eisov] said, Go and we will move
on, and I will move on with you.

12 וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנֵלְכָה וְאֵלְכָה לְנִגְדְּךָ:

וַיֹּאמֶר נָטַל וְנִהְיָ וְאֵיהָּ לְקַבֵּלְךָ

Rashi

נסעה. כמו נְסַמְעָה, סְלִיחָה, שהוא כמו שמע, סלח, אף כאן נסעה כמו נסע, והנו"ן יסוד בתיבה, ותרגום של אונקלוס טול (נ"א

נטל) ונהך, עשו אמר ליעקב נסע מכאן ונלך:

ואלכה לנגדך. בשוה לך, טובה זו אעשה לך, שאאריך ימי מהלכתי ללכת לאט כאשר אתה צריך, וזהו לנגדך, בשוה לך:

He [Yaakov] said to him, My master
knows that the children are delicate,
and that the sheep and cattle with me
are nursing. If they are driven hard for
[even] one day, all the sheep will die.

13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יֵלֶע פִּי־הַיְלָדִים רַכִּים וְהַצֹּאֵן

וְהַבָּקָר עֲלֹת עָלַי וּדְפָקוֹם יוֹם אֶחָד וּמָתוּ כָּל־הַצֹּאֵן:

וַיֹּאמֶר לֵה רַבּוֹנִי יָדַע אֲרִי יִנְקִיָּא רַכִּיכִין וְעָנָא וְתוֹרִי

מִיִּנְקָתָא עָלַי וְדְחֻקְנֻן יוֹמָא חַד וְיָמוֹתוֹן כָּל עָנָא

Rashi

עלות עלי. הצאן והבקר שהן עלות, מוטלות עלי לנהלן לאט.

עלות. מגדלות עולליהן, לשון עולל ויונק (איכה ב, יא), עול ימים (ישעיה סה, כ), שְׁתֵּי פְרוֹת עֲלֹת (שמואל-א ו, י), ובלע"ז

אנפטי"ש:

ודפקום יום אחד. (ואם ידפקום יום אחד) ליגעם בדרך במרוצה, ומתו כל הצאן:

ודפקום. כמו קול דודי דופק (שיר השירים ה, ב), נוקש בדלת:

Please my master, go on ahead of your servant. I will lead on gently, in my slow pace, according to the pace of the work that is before me, and according to the pace of the children, until I come to my master in Seir.

slowly properly
יַעֲבֹר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדִּי וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָהּ לְאִטִּי 14

לְרַגֵּל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וּלְרַגֵּל הַיְלָדִים עַד

אֲשֶׁר־אָבָא אֶל־אֲדֹנִי שְׁעִירָה:

יַעֲבֹר כְּעֵן רַבּוֹנִי קֶדֶם עַבְדָּהּ וְאֲנִי אֶדְבֵּר בְּנִיח לְרַגֵּל
עוֹבְדָתָא דִּי קִדְמִי וּלְרַגֵּל יְנַקִּיא עַד דִּי אַעוֹל לְוֹת רַבּוֹנִי
לְשַׁעִיר

Rashi

יעבר נא אדוני. אל תאריך ימי הליכתך, עבור כפי דרכך, ואף אם תתרחק:

אתנהלה. אתנהלה, ה"א יתירה, כמו אַרְדָּה, אשמעה:

לאטי. לאט שלי, לשון נחת כמו ההולכים לאט (ישעיה ח, ו), לאט לי לַנֶּעַר (שמואל-ב יח, ה). לאטי, הלמ"ד מן היסוד ואינה משמשת, אתנהלה נחת שלי:

לרגל המלאכה. לפי צורך הליכת רגלי המלאכה המוטלת עלי להוליד:

ולרגל הילדים. לפי רגליהם שהם יכולים לילך:

עד אשר אבא אל אדני שעירה. הרחיב לו הדרך, שלא היה דעתו ללכת אלא עד סוכות, ואמר עד אשר אבוא אל אדוני שעירה, אמר, אם דעתו לעשות לי רעה, ימתין עד בואי אצלו, והוא לא הלך, ואימתי ילך, בימי המשיח (ב"ר עח, יד), שנאמר וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת הָרָעָה (עובדיה א, כא). ומדרשי אגדה יש לפרשה זו רבים:

Eisov said, Let me leave with you some of the people that are with me. He [Yaakov] said, What for? Let me find favor in the eyes of my master.

to place permanently
וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֶצִּיגָה נָנָא עִמָּךְ מִן־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי 15

וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצְאֶחֶן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי:

וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֶשְׁבּוֹק כְּעֵן עִמָּךְ מִן עַמָּא דְעַמִּי וְאֹמַר
לְמָא דָּנָן אֶשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רַבּוֹנִי

Rashi

ויאמר למה זה. תעשה לי טובה זו שאני צריך לה:

אמצא חן בעיני אדני. ולא תשלם לי עתה שום גמול:

On that day Eisov returned on his way
—going to Seir.

16 וַיֵּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה:

וַתֵּב בַּיּוֹמָא הַהוּא עֵשָׂו לְאַרְחָה לְשִׁעִיר

Rashi

וישב ביום ההוא עשו לדרכו. עשו לבדו, וד' מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו אחד אחד (ב"ר עזר, טו), והיכן פרע להם הקב"ה בימי דוד, שנאמר כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים (שמואל-א ל, יז):

Yaakov traveled to Sukkos and built
himself a house, and for his livestock he
made shelters. He therefore named the
place Sukkos.

17 וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבְנוּ לָוּ בֵּית וּלְמִקְנֵהוּ עֲשָׂה

booth

סֻכֹּתָה עַל־כֵּן קָרָא שְׁמֵה־מָקוֹם סֻכּוֹת: (ס)

וַיַּעֲקֹב נָטַל לְסֻכּוֹת וּבָנָא לֵיהּ בֵּיתָא וְלִבְעִירָה עֲבַד

מְטִילָן עַל כֵּן קָרָא שְׁמָא דְאַתְרָא סֻכּוֹת

Rashi

ויבן לו בית. שהה שם י"ח חדש, קיץ וחורף וקיץ, סכות קיץ, בית חורף, סכות קיץ (מגילה יז):

Yaakov arrived safely at the city of
Shechem, which is in the Land of
Canaan, when he came from Padan
Aram. He encamped before the city.

18 וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹאָהּ

מִפְּדֹן אַרָם וַיַּחַן אֶת־פְּנֵי הָעִיר:

וַאֲתָא יַעֲקֹב שָׁלִים קְרָתָא דְשְׁכָם דִּי בְּאַרְעָא דְכְנַעַן

בְּמִיתָהּ מִפְּדֹן דְאַרָם וּשְׁרָא לְקָבֵל (אפ"י) קְרָתָא

Rashi

שלם. שלם בגופו, שנתרפא מצלעתו, שלם בממונו, שלא חסר כלום מכל אותו דורון, שלם בתורתו (שבת לג:), שלא שכח תלמודו בבית לבן:

עיר שכם. כמו לעיר, וכמוהו עד בואנה בית לחם (רות א, יט):

בבאו מפדן ארם. כאדם האומר לחבירו, יצא פלוני מבין שיני אריות ובא שלם, אף כאן ויבא שלם מפדן ארם, מלבן ומעשו

שנודווגו לו בדרך: ויחן את פני העיר. ערב שבת היה, בשאלתות דרב אחאי:

He bought the part of the field where
he had spread his tent, from the sons of
Chamor, father of Shechem, for one
hundred kesitahs.

19 וַיִּקְנוּ אֶת־חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם אָהֳלֹו מִיַּד

unit of
ancient
currency

בְּנֵי־חָמוֹר אָבִי שָׁכֶם בְּמֶאָה קֶשִׁיטָה :

וַיִּזְכּוּ יֵת אַחְסָנֵת חֶקְלָא דִּי פָּרַס תַּמָּן מִשְׁכְּנָה מִיָּדָא
דְּבְנֵי חָמוֹר אָבוּהֵי דְשָׁכֶם בְּמֶאָה חוֹרְפָן

Rashi

קשיטה. מעה. אמר רבי עקיבא, כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למעה, קשיטה. (ותרגמו חורפן טובים, חריפים בכל מקום,
כגון עֵבֶר לַסַּחֲרִי):

He erected an altar there and called it
the Almighty is God of Yisrael.

20 וַיִּצְבֹּֽשֶׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לֹו אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (ס)

וַאֲקָם תַּמָּן מִדְּבַחָא וּפְלַח עֲלוּהֵי קָדָם אֵל אֱלֹהָא
דִּישְׂרָאֵל

Rashi

ויקרא לו אל אלהי ישראל. לא שהמזבח קרוי אלהי ישראל, אלא על שם שהיה הקב"ה עמו והצילו, קרא שם המזבח על שם
הנס, להיות שבחו של מקום נזכר בקריאת השם, כלומר, מי שהוא אל, הוא הקב"ה, הוא לאלהים לי, ששמי ישראל, וכן
מצינו במשה, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נָסִי (שמות יז, טו), לא שהמזבח קרוי ה', אלא על שם הנס קרא שם המזבח, להזכיר שבחו של
הקדוש ברוך הוא, ה' הוא נסי. ורבותינו דרשו (מגילה יח.), שהקדוש ברוך הוא קראו ליעקב אל, ודברי תורה כְּפִטְיִשׁ יִפְצֹץ
סָלַע, מתחלקים לכמה טעמים, ואני לישב פשוטו של מקרא באתי:

חמישי

בראשית 34

Deenah went out, the daughter of Leah,
whom she had borne to Yaakov, to see
[visit] the local girls.

1 וַתֵּצֵא דִּינָה בַת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לְרָאוּת בָּבְנוֹת

הָאֶרֶץ:

וּנְפָקַת דִּינָה בַת לֵאָה דִּי יָלִידַת לְיַעֲקֹב לְמַחְזֵי בָבְנַת
אֶרֶעָא

Rashi

בת לאה. ולא בת יעקב, אלא על שם יציאתה נקראת בת לאה, שאף היא יצאנית היתה, שנאמר וַתֵּצֵא לֵאָה לְקָרְאוֹתָּ (ב"ר פ', א), (ועליה משלו המשל כַּאֲמָה כְּבִתָּה): (ב)

She was seen by Shechem, son of
Chamor, the Chivite, who was the
prince of the land. He took her, was
with her, and mistreated her.

2 וַיֵּרָא אֹתָהּ שָׁכֶם בֶּן־חַמּוֹר הַחִוִּי נָשִׂיא הָאֶרֶץ

Hivite

וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶהָ:

וַחֲזָא יְתָהּ שָׁכֶם בֶּר חַמּוֹר חוֹאָה רַבָּא דְאֶרֶעָא וְדָבָר
יְתָהּ וַשְׁכִּיב יְתָהּ וַעֲנִיה

Rashi

וישכב אותה. כדרכה:

ויענה. שלא כדרכה (יומא עז:):

He became deeply attached to Deenah,
the daughter of Yaakov, and he loved
the girl. He spoke to the girl's heart.

3 וַתִּדְבֹק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַת־יַעֲקֹב וַיֶּאֱהַב אֶת־הַנַּעֲרָ וַיְדַבֵּר

עַל־לֵב הַנַּעֲרָ:

וְאַתְרַעִיאת נַפְשָׁהּ בְּדִינָה בַת יַעֲקֹב וּרְחִים יָת עוֹלָמְתָּא
וּמְלִיל עַל לְבָא דְעוֹלָמְתָּא

Rashi

על לב הנערה. דברים המתיישים על הלב, ראי אביך בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזבו, אני אשיאך ותקנה העיר וכל שדותיה:

Shechem spoke to his father Chamor, saying, Take this young girl for me as a wife.

4 וַיֹּאמֶר שָׁכֶם אֶל־חָמוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלָדָה

הַזֹּאת לְאִשָּׁה:

וַיֹּאמֶר שָׁכֶם לְחָמוֹר אָבוֹהִי לְמִימָר סֵב לִי יֵת עוֹלָמָתָא
הָדָא לְאִנָּתוֹ

Yaakov heard that he had defiled his daughter, Deenah, [while] his sons were with the livestock in the fields. Yaakov remained silent until they returned.

5 וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמְאָה אֶת־דִּינָה בָתּוֹ וּבָנָיו הָיוּ

אֶת־מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וְהַחֲרִשׁ יַעֲקֹב עַד־בָּאָם:

וַיַּעֲקֹב שָׁמַע אֲרִי סָאִיב יֵת דִּינָה בְרִיתָהּ וּבְנוֹהִי הָיוּ עִם
גִּיתוֹהִי בַחֲקָלָא וְשִׁתִּיק יַעֲקֹב עַד מִיתִיהוֹן

Chamor, father of Shechem, went out to Yaakov to speak with him.

6 וַיֵּצֵא חָמוֹר אָבִי־שָׁכֶם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ:

וַנִּפֹּק חָמוֹר אָבוֹהִי דְשָׁכֶם לִוֵּת יַעֲקֹב לְמַלְלָא עִמָּה

The sons of Yaakov returned from the field when they heard [what had happened]. The men grieved and were very angry, for he [Shechem] had committed an outrage against Yisrael to lie with a daughter of Yaakov. Such a thing should not be done.

7 וּבָנָיו יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשִׁמְעָם וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים

וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי־נִבְלָה עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשָׂכֵב

אֶת־בֶּת־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה:

וּבָנָיו יַעֲקֹב עָלוּ מִן חֲקָלָא כַּד שָׁמְעוּ וְאִתְנַסִּסוּ גְבָרִיא
וַתִּקְרִיף לָהֶון לְחָדָא אֲרִי קָלְנָא עֲבַד בְּיִשְׂרָאֵל לְמַשְׁכָּב
עִם בֶּת יַעֲקֹב וְכֵן לֹא כָשֶׁר לְאִתְעַבְדָּא

Rashi

וכן לא יעשה. לענות את הבתולות, שהאומות גדרו עצמן מן העריות על ידי המבול (ב"ר פ, ו):

Chamor spoke with them saying, My son, Shechem, desires your daughter. Please grant her to him for a wife.

וּמִלִּיל חָמוֹר עִמָּהֶוּן לְמִימָר שְׁכֶם בְּרִי אֶתְרַעֲיָא
נִפְשָׁה בְּבִרְתִּיכֹן הָבוּ כְעַן יְתָה לָהּ לְאַנְתּוּ

8 וַיְדַבֵּר חָמוֹר אִתָּם לֵאמֹר שְׁכֶם בְּנִי ^{to cling} חָשָׁקָה נִפְשׁוֹ
בְּבִתְכֶם תָּנוּ נָא אֶתָּה לּוֹ לְאִשָּׁה:

Rashi
חשקה. חפצה:

Intermarry with us. Give us your daughters, and take our daughters for yourselves.

וְתִתְחַתְּנוּ בָנָא בְּנִתִּיכֹן תִּתְּנוּ לָנָא וְיֵת בְּנִתָּנָא תִּסְבוּ
לְכוּן

9 וְהִתְחַתְּנוּ אִתָּנוּ בְּנִתֵיכֶם תִּתְּנוּ־לָנוּ וְאֶת־בְּנִתֵּינוּ תִּקְחוּ
לָכֶם:

You will [then] live with us and the land will be open to you. Live and trade in it and possess it.

וְעִמָּנָא תִּתְּבוּן וְאַרְעָא תְּהִי קְדָמִיכֹן תִּיבּוּ וְעִבְדוּ בָּהּ
סְחוּרְתָא וְאַחְסִינוּ בָּהּ

10 וְאִתָּנוּ תִּשְׁבּוּ וְהָאֶרֶץ תִּהְיֶה לְפָנֵיכֶם שְׁבוּ וְסְחֲרוּהָ
וְהָאֲחֻזָּה בָּהּ:

Shechem said to her father and her brothers, Let me find favor in your eyes and what ever you say [ask of me], I will give.

וְאָמַר שְׁכֶם לְאָבוּהָא וּלְאֶחָהּ אֶשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעִינֵיכֹן
וְדִי תִימְרוּן לִי אֶתָּן

11 וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־אָבִיהָ וְאֶל־אֶחָיָהּ אֶמְצָאֲחֹן בְּעִינֵיכֶם
וְאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי אֶתָּן:

Increase greatly the amount I must pay
for the bridal dowry and gifts. I will
give whatever you say, but give me the
girl for a wife.

אסגו עלי לחדא מוהרין ומתנן ואתן כמא די תימרין
לי וקבו לי ית עולמתא: לאנתו

12 הרבו עלי מאל מוהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו אלי
ותנו לי את הנער לאשה:

Rashi

מהר. כתובה (שם ז):

The sons of Yaakov answered Shechem,
and his father Chamor, with guile,
when they spoke; because he had
defiled their sister, Deenah.

ואתיבו בני יעקב ית שקם וית חמור אביהי בחדמתא
ומלילו די סאב ית דינה אחתהון

13 ויענו בני יעקב את שקם ואת חמור אביו במרמה
וידברו אשר טמא את דינה אחתם:

Rashi

במרמה. בחכמה:

אשר טמא. הכתוב אומר שלא היתה רמיה, שהרי טמא את דינה אחותם (ב"ר פ, ח):

They said to them, We cannot do such a
thing—to give our sister [in marriage]
to an uncircumcised man, for that is a
disgrace to us.

ואמרו להון לא נכול למעבד פתגמא הדין למתן ית
אחתנא לגבר די ליה ערלתא ארי חסודא היא לנא

14 ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה לתת
את אחתנו לאיש אשר לו foreskin
כִּי־חֲרָפָה הוּא
לנו:

Rashi

חרפה הוא. שמץ פסול הוא אצלנו, הבא לחרף חברו הוא אומר לו, ערל אתה, או בן ערל. חרפה בכל מקום, גדוף:

This is the only way we will consent to you: if you will be like us, circumcising all your males.

בְּרֵם בְּדָא נְתָפֶס לְכוֹן אִם תִּהְיוּן פֹּתֵנָא לְמַגְזֵר לְכוֹן
כָּל דְּכוּרָא

15 אֲדִבְנָאָת גְּאוֹת לָכֶם אִם תִּהְיוּ כָמוֹנוּ לְהַמֵּל לָכֶם
כָּל־זָכָר:

Rashi

נאות לכם. נתרצה לכם, לשון וַיֹּאמְרוּ הַכְּהֵנִים (מלכים ב יב, ט) (ביהודע):
להמול. להיות נמול, אינו לשון לפעול, אלא לשון להפעל:

[Then] we will give our daughters to you, and we will take your daughters for ourselves. We will live together with you, and we will become one people.

וְנִתְּנוּ יְת בְּנֵתָנָא לְכוֹן וְיֵת בְּנֵתִיכוֹן נִסָּב לָנָא וְנִתְּוֵב
עֲמֻכוֹן וְיִהְיֵי לְעַמָּא חָד

16 וְנִתְּנוּ אֶת־בְּנֹתֵינוּ לָכֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיכֶם נִקְחָלֵנוּ וְיִשְׁבְּנוּ
אִתְּכֶם וְהָיִינוּ לְעָם אֶחָד:

Rashi

ונתנו. נו"ן שנייה מודגשת, לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן, ונתננו:
ואת בנותיכם נקח לנו. אתה מוצא בתנאי שאמר חמור ליעקב ובתשובת בני יעקב לחמור, שתלו החשיבות בבני יעקב, ליקח
בנות שכם את שיבחרו להם, ובנותיהם יתנו להם לפי דעתם, דכתיב ונתנו את בנותינו, לפי דעתנו, ואת בנותיכם נקח לנו, ככל
אשר נחפזין, וכשדברו חמור ושכם בנו אל יושבי עירם, הפכו הדברים, את בנותם נקח לנו לנשים, ואת בנותינו נתן להם, כדי
לרצותם שיאותו להמול:

But if you do not listen to us to be circumcised, we will take our daughter and go.

וְאִם לֹא תִקְבְּלוּן מִנָּנָא לְמַגְזֵר וְנִדְבֵר יְת בְּרֵתָנָא וְנִיָּל

17 וְאִם־לֹא תִשְׁמָעוּ אֵלֵינוּ לְהַמֵּל וְלִקְחָנוּ אֶת־בִּתְנוּ
וְהִלְכָנוּ:

Their words were agreeable in the eyes of Chamor, and in the eyes of Shechem, the son of Chamor.

וּשְׁפָרוּ פִתְגָמֵיהוֹן בְּעֵינֵי חָמוֹר וּבְעֵינֵי שָׁכֶם בֶּר חָמוֹר

18 וַיִּטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חָמוֹר וּבְעֵינֵי שָׁכֶם בֶּן־חָמוֹר:

The young man did not delay doing the thing, because he desired the daughter of Yaakov. He was the most honored person in his father's house.

וְלֹא אֹחֵר עוֹלִימָא לְמַעַבְד פִּתְגָמָא אַרִי אֶתְרַעִי בְּבֵת
יַעֲקֹב וְהוּא יְקִיר מְכַל בֵּית אָבוּהִי

Chamor and his son, Shechem came to the gate of their city, and they spoke to the men of their city saying,

וְאַתָּא חָמוֹר וְשָׁכֶם בְּרֵיהּ לְתַרְע קְרִתְהוֹן וּמְלִילוֹ עִם
אֲנָשֵׁי קְרִתְהוֹן לְמִימָר

These men are completely at peace with us. Let them live in the land and trade in it. The land has ample room to be open to them. We will take their daughters for wives, and we will give them our daughters.

גְּבָרִיא הָאֲלִין שְׁלָמִין אֲנוֹן עֲמָנָא וְיִתִּיבֹן בְּאַרְעָא
וְיַעֲבֹדוֹן בֵּיהּ סְחוּרְתָא וְאַרְעָא הָא פְתִיּוֹת יְדִין קְדָמִיהוֹן
יֵת בְּנִתְהוֹן נִסָּב לָנָא לְנָשִׁין וְיֵת בְּנִתָּנָא נָתַן לָהֶן

19 וְלֹא-אֹחֵר הִנְעֵל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי חָפֵץ בְּבִת-יַעֲקֹב

וְהוּא נִכְפָּד מְכַל בֵּית אָבִיו:

20 וַיָּבֹא חָמוֹר וְשָׁכֶם בְּנוֹ אֶל-שַׁעַר עִירָם וַיְדַבְּרוּ אֶל-אֲנָשֵׁי

עִירָם לֵאמֹר:

21 הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אִתָּנוּ וַיֵּשְׁבוּ בָאָרֶץ

וַיִּסְחָרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת-יָדַיִם לִפְנֵיהֶם

אֶת-בָּנֹתָם נָקַח-לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת-בָּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם:

Rashi

שלמים. בשלום ובלב שלום:

והארץ הנה רחבת ידים. כאדם שידו רחבה וותרנית, כלומר, אל תפסידו כלום, פרקמטיא הרבה באה לכאן ואין לה קונים:

But only on these terms will the men consent to live with us, to become one people: every male among us must be circumcised, just as they are circumcised.

בָּרָם בָּדָא יִתְפָּסוּן לָנָא גּוֹבְרִיא לְמַתָּב עֲמָנָא לְמַהֲוֵי
לְעֲמָא חָד בְּמַגִּזֵּר לָנָא כָּל דְּכוּרָא כְּמָא דִּי אַנּוּן גְּזִירִין

Their livestock, their possessions and all their cattle, will it not be ours? Only let us consent to them, and they will live with us.

גִּיתִיהוֹן וְקִנְיָנְהוֹן וְכָל בְּעִירְהוֹן הֲלָא דִּילָנָא אַנּוּן בָּרָם
נִתְפָּס לְהוֹן וִיתִיבּוֹן עֲמָנָא

They listened to Chamor, and to his son, Shechem—all those who passed through the gate of his city. Every male was circumcised—all who passed through the gate of his city.

וְקִבְּלוּ מִן חָמוֹר וּמִן שָׁכֶם בְּרָה כָּל נָפְקֵי תַרְעָה קִרְתָּהּ
וּגְזָרוּ כָּל דְּכוּרָא כָּל נָפְקֵי תַרְעָה קִרְתָּהּ

22 אַדְ-בְּזֹאת יֵאָתּוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשֹׁכֵת אִתָּנוּ לִהְיוֹת לְעָם

אֶחָד בְּהֵמוֹל לָנוּ כָּל-זָכָר כַּאֲשֶׁר הֵם נִמְלִים:

Rashi

בהמול. בהיות נמול:

23 מְקִנָּהֶם וְקִנְיָנֶם ^{property} וְכָל-בְּהֶמְתָּם הֵלֹא לָנוּ הֵם אֵד

נֹאוֹתָה לָהֶם וַיֵּשְׁבוּ אִתָּנוּ:

Rashi

אך נאותה להם. לדבר זה, ועל ידי כן ישבו אתנו:

24 וַיִּשְׁמְעוּ אֶל-חָמוֹר וְאֶל-שָׁכֶם בָּנוּ כָּל-יִצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ

וַיִּמְלֹו כָּל-זָכָר כָּל-יִצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ:

On the third day when they were in pain, two of Yaakov's sons, Shimon and Leivi, brothers of Deenah, each took his sword. They approached the city with confidence, and killed every male.

וַהֲרֹג בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה כַּד תְּקִיפוּ עֲלֵיהוֹן כְּאֲבִיהוֹן
וּנְסִיבוּ תְּרִין בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁמַעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה גְבַר
חֲרָבָה וְעָלוּ עַל קִרְתָּא דִּיתְבוּן לְרַחֲצוֹן וּקְטְלוּ כָּל
דְּכוּרָא

Rashi

שני בני יעקב. בניו היו, ואף על פי כן נהגו עצמן שמעון ולוי כשאר אנשים שאינם בניו, שלא נטלו עצה הימנו (ב"ר פ, י):
אחי דינה. לפי שמסרו עצמן עליה נקראו אחיה:

בטח. שהיו כואבים. ומדרש אגדה, בטוחים היו על כחו של זקן (שם):

They killed Chamor and his son Shechem at the point of the sword. They took Deenah from the house of Shechem and they left.

וַיַּת חַמּוֹר וַיַּת שְׁכֶם בְּרֶה קְטְלוּ לְפִתְגָם דְּחָרָב וּדְבָרוּ
יַת דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וּנְפָקוּ

The sons of Yaakov came upon the corpses, and they plundered the city that had defiled their sister.

בְּנֵי יַעֲקֹב עָלוּ לְחַלְצָא קְטִילָא וּבְזוּ קִרְתָּא דִּי סְאִיבוּ
אַחְתָּהוֹן

Rashi

על החללים. לפשט את החללים, וכן תרגם אונקלוס לחלצא קטיליא:

25 וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כְּאֲבִים וַיִּקְחוּ

שְׁנֵי־בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁמַעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חֲרָב וַיָּבֹאוּ

עַל־הָעִיר בְּטַח וַיַּהֲרֹגוּ כָּל־זָכָר:

26 וְאֶת־חַמּוֹר וְאֶת־שְׁכֶם בְּנוֹ הָרָגוּ לְפִי־חָרֶב וַיִּקְחוּ

אֶת־דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וַיֵּצְאוּ:

27 בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיִּבְזּוּ הָעִיר אֲשֶׁר

טִמְּאוּ אֶחָתָם:

Their sheep, their cattle, their donkeys,
whatever was in the city and whatever
was in the field—they took.

יֵת עֲנֵהוֹן וְיֵת תּוֹרֵהוֹן וְיֵת חֲמֹרֵיהֶון וְיֵת דֵּי בְקָרְתָּא וְיֵת
דֵּי בְחֻקְלָא בְּזוּ

All their wealth, all their children, and
their wives—they took captive, and
plundered—including everything in the
houses.

וְיֵת כָּל נַכְסֵיהֶון וְיֵת כָּל טְפָלְהֶון וְיֵת נְשֵׁיהֶון שָׁבוּ וּבְזוּ
וְיֵת כָּל דֵּי בְּבִיתָא

28 אֶת־צֹאֲנָם וְאֶת־בָּקָרָם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת־אֲשֶׁר־בְּעִיר
וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקְחוּ:

29 וְאֶת־כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־^{children} טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם
וּבְזוּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת: ^{to transport into...} שָׁבוּ

Rashi
חילם. ממונם, וכן עשה לי את החיל הזה (דברים ח, יז), וישראל עשה חיל (במדבר כד, יח), ועזבו לאחרים חילם (תהלים מט, יא):
שבו. לשון שביה, לפיכך טעמו מלרע:

Yaakov said to Shimon and Leivi, You
have made trouble for me, making me
obnoxious to the inhabitants of the
land, the Canaanites and the Perizzites.
[Since] I am few in number, they will
gather together and attack me. I and my
house [family] will be destroyed.

וְאָמַר יַעֲקֹב לְשִׁמְעוֹן וּלְלֵוִי עֲכָרְתֶּון יָתִי לְמַתָּן דְּבָבוּ
בִּינָנָא וּבִין יִתְבִּי אֲרַעָא בְּכֹנַעְנָאָה וּבְפִרְזָאָה וְאַנָּא עִם
דְּמִנְן וְיִתְכַנְשׁוּן עָלִי וְיִמְחַנְנוּ וְאֲשַׁמְצִי אָנָּא וְאַנְשׁ בֵּיתִי

30 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שִׁמְעוֹן וְאֶל־לֵוִי עֲכָרְתֶּם אֹתִי^{properly}
לְהַבְאִישְׁנִי בִישָׁב הָאָרֶץ בְּכֹנַעְנִי וּבְפִרְזִי^{a Perizzite} וְאַנְשֵׁי מִתִּי^{to smell bad}
מִסָּפֶר וְנֶאֱסָפוּ עָלַי וְהִכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי:

Rashi
עכרתם. לשון מים עכורים, אין דעתי צלולה עכשיו. ואגדה, צלולה היתה החבית, ועכרתם אותה, (תנחומא). מסורת היתה ביד
כנענים שיפלו ביד בני יעקב, אלא שהיו אומרים עד אשר תפְרָה וְנַחֲלָתָ אֶת הָאָרֶץ, לפיכך היו שותקין:
מתי מספר. אנשים מועטים:

They said, Should he make our sister
into a harlot ?

וַאֲמָרוּ הַכּוֹזֵנָה יַעֲשֶׂה אֶת־אָחוֹתֵנוּ: (פ)
לְאַחַתָּנָא

Rashi

הכזונה. הפקר:

את אחותנו. ית אחתנא:

בראשית 35

Elohim said to Yaakov, Arise, go up to
Beis Eil and live there; make an altar
there to the Almighty Who appeared to
you when you were fleeing from your
brother Eisov.

וַאֲמַר יי' לַיַּעֲקֹב קוּם סֵךְ לְבֵית אֵל וְתִיב תָּמָן וַעֲבֹד
תָּמָן מִדְּבַחַא לֵאלֹהֵא דְאַתְגְּלִי לָךְ בְּמַעְרְקָךְ מִן קָדָם
עֲשׂוּ אָחוּךְ

1 וַאֲמַר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית־אֵל וּשְׁב־שָׁם
וַעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנִּרְאֶה אֵלֶיךָ בְּבִרְחֹךָ מִפְּנֵי
עֲשׂוֹ אָחִיךָ:

Rashi

קום עלה. לפי שאחרת בדרך (תנחומא וישלח ח), נענשת ובא לך זאת מבתך:

Yaakov [then] said to his household,
and to everyone that was with him, Get
rid of the foreign gods in your midst.
Purify yourselves and change your
garments.

וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאָנָשׁ בֵּיתָהּ וּלְכָל דִּי עִמָּה אַעְדּוּ יֵת
טַעוֹת עַמְמֵיָא דִּי בִינִיכּוֹן וְאִדְכּוּ וְשִׁנוּ כְּסוּתִכּוֹן

2 וַאֲמַר יַעֲקֹב אֶל־בֵּיתוֹ וְאֵל כָּל־אֲשֶׁר עִמּוֹ הָסְרוּ
אֶת־אֱלֹהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּתֻכְכֶם וְהַטְּהָרוּ וְהַחֲלִיפוּ
שְׂמֹלֵתֵיכֶם:

properly

Rashi

הנכר. שיש בידכם משלל של שכם:

והטהרו. מעבודת אלילים:

והחליפו שמלתכם. שמא יש בידכם כסות של עבודת אלילים:

Let us arise and go up to Beis Eil. There
I will make an altar to the Almighty,
Who answered me in the day of my
distress, and Who was with me along
the way I traveled.

וַיָּקוּם וַיֵּסֶק לְבֵית אֵל וַאֲעָבַד תַּמָּן מִדְּבַחַא לֵאלֹהֵא
דְּקַבִּיל צְלוֹתִי בְיוֹמָא דְעָקְתִּי וְהָיָה מִימְרָה בְּסַעְדִּי
בְּאַרְחָא דִּי אֲזַלִּית

They gave Yaakov all the foreign gods
that were in their hands, and [also] the
rings in their ears. Yaakov buried them
under the oak [tree] which was near
Shechem.

וַיִּהְיוּ לַיַּעֲקֹב יָת כָּל טַעוֹת עַמְמֵיָא דִּי בִידֵיהוֹן וַיִּת
קְדָשִׁיָא דִּי בְּאֲדִנְיָהוֹן וְטַמֵּר יִתְהוֹן יַעֲקֹב תַּחוֹת בְּטָמָא
דִּי עַם שָׁכֶם

3 וַיָּקוּמָה וַיַּעֲלֶה בֵּית־אֵל וַאֲעִשֶׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הָעֵנָה

אֲתִי בְיוֹם צָרָתִי וַיְהִי עִמָּדִי בְּדַרְדָּרִי אֲשֶׁר הִלַּכְתִּי:

4 וַיִּתְּנוּ אֶל־יַעֲקֹב אֵת כָּל־אֱלֹהֵי הַנֹּכַר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֵת־

הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאַזְנוֹתֵיהֶם ^{nose ring} וַיִּטְמֵן ^{to hide} אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת

הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עִם־שָׁכֶם:

Rashi

האלה. מין אילן סרק:

עם שכם. אצל שכם:

They began their journey. The terror of
Elohim was upon the cities that were
around them, and they did not pursue
the sons of Yaakov.

וַיִּנְטְלוּ וְהָיוּ דַחְלָא דִּי עַל עַמְמֵיָא דִּי בְּקִרְוֵי סַחְרִיָּהוֹן
וְלֹא רָדְפוּ בְּתֵר בְּנֵי יַעֲקֹב

5 וַיִּסְעוּ וַיְהִי | חֲתָת ^{fear} אֱלֹהִים עַל־הָעָרִים אֲשֶׁר

סְבִיבְתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב:

Rashi

Yaakov came to Luz, which was in the land of Canaan—that is, to Beis Eil—he and all the people that were with him.

וַיָּבֹא יַעֲקֹב לְלוֹז דִּי בְּאַרְעָא דְכְנַעַן הִיא בֵּית אֵל הוּא
וְכָל עַמָּא דִּי עִמָּה

There he built an altar, and he called the place Eil Beis Eil, for there Elohim was revealed to him when he was fleeing from his brother.

וּבְנָא תַּמֶּן מִדְּבַחָא וּקְרָא לְאַתְרָא אֵל בֵּית אֵל אַרִי
תַּמֶּן אֶתְגַּלִּי לֵה יִי בְּמַעַרְקָה מִן קֶדֶם אַחוּהִי

6 וַיָּבֹא יַעֲקֹב לְלוֹז אֲשֶׁר בְּאַרְצָא כְנַעַן הוּא בֵּית-אֵל הוּא

וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ:

7 וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית-אֵל כִּי שָׁם נִגְלָה

אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אָחִיו:

Rashi

אל בית אל. הקב"ה בבית אל, גילוי שכינתו בבית אל. יש תיבה חסרה ב"ת המשמשת בראשה, כמו הנה הוא בית מכיר בן עמיאל (שמואל ב ט, ד), כמו בבית מכיר, בית אביך (בראשית כד, כג), כמו בבית אביך: נגלו אליו האלהים. במקומות הרבה יש שם אלהות ואדנות בלשון רבים, כמו אֱלֹהֵי יוֹסֵף, אם בְּעָלָיו עֲמֹ, ולא נאמר בעלו, וכן אלהות שהוא לשון שופט ומרות נזכר בלשון רבים, אבל אחד מכל שאר השמות לא תמצא בלשון רבים:

Devorah, Rivkah's nurse, died, and she was buried below Beis Eil, under Allon. He named it Allon of Weeping.

וּמִיתַת דְּבוּרָה מִנְקָתָא דְּרַבְקָה וְאַתְקַבְּרַת מְלַרַע לְבֵית
אֵל בְּשָׁפוּלֵי מִישָׁרָא וּקְרָא שְׁמָהּ מִישָׁר בְּכִיתָא

8 וַתָּמָת דְּבוּרָה מִיִּנְקַת רַבְקָה וַתִּקְבֹּר מִתַּחַת

לְבֵית-אֵל תַּחַת הָאֵלֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֵלֹן בְּכֹות: (פ)

Rashi

ותמת דבורה. מה ענין דבורה בבית יעקב, אלא לפי שאמרה רבקה ליעקב וְשָׁלַחְתִּי וְלִקְחָתִּיךָ מִשָּׁם, שלחה דבורה אצלו לפדן ארם לצאת משם, ומתה בדרך, מדברי רבי משה הדרשן למדתיה: מתחת לבית אל. העיר יושבת בהר, ונקברה ברגלי ההר: תחת האלון. בשיפולי מישור, שהיה מישור מלמעלה בשפוע ההר, והקבורה מלמטה, ומישור של בית אל היו קורין לו אלון. ואגדה (ב"ר פא, ה), נתבשר שם באבל שני, שהוגד לו על אמו שמתה. ואלון בלשון יוני (אבל), [אחר] ולפיכך (ולפי ש)העלימו את יום מותה, שלא יקללו הבריות כרס שיצא ממנו עשו, אף הכתוב לא פרסמה:

Elohim again appeared to Yaakov when he came from Padan Aram, and He blessed him.

ואתגלי יי ליעקב עוד במיתוהי מפדן ארם ובריו יתה

9 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב עוֹד בָּבֹאֹ מִפָּדָן אֲרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ:

Rashi

עוד. פעם שני במקום הזה, אחד בלכתו ואחד בשובו:
ויברך אתו. ברכת אבלים (ב"ר פא, ה):

Elohim said to him. Your name is Yaakov. No longer will your name be Yaakov, but Yisrael will be your name; and He named him Yisrael.

ואמר לה יי שמך יעקב לא יתקרי שמך עוד יעקב
אלהין ישראל יהא שמך וקרא ית שמה ישראל

10 וַיֹּאמֶר־לּוֹ אֱלֹהִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל:

Rashi

לא יקרא שמך עוד יעקב. לשון אדם הבא במארב ועקבה, אלא לשון שר ונגיד:

Elohim said to him, I am Almighty Shaddai. Be fruitful and increase, a nation and a community of nations will come from you, and kings will come out of your loins.

ואמר לה יי אנא אל שדי פוש וסגי עם וכןשת
שבטין יהא מנך ומלכין דשליטין בעממא מנך יפקון

11 וַיֹּאמֶר־לּוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׁדֵי פְרָה וּרְבֵה גוֹי וְקָהָל גוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָ וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ:

Rashi

אני אל שדי. שאני כדאי לברך, שהברכות שלי:

פרה ורבה. על שם שעדיין לא נולד בנימין, ואף על פי שכבר נתעברה ממנו:

גוי. בנימין:

גוים. מנשה ואפרים (שם פד. ד), שעתידיים לצאת מיוסף, והם במנין השבטים:

ומלכים. שאול ואיש בשת (שם), שהיו משבט בנימין שעדיין לא נולד ופסוק זה דרשו אבנר כשהמליך איש בושת, ואף השבטים דרשוהו וקרבו בנימין, דכתיב איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה (שופטים כא, א), וחזרו ואמרו, אלמלא היה

עולה מן השבטים, לא היה הקב"ה אומר ליעקב ומלכים מחלצים יצאו:
גוי וקהל גוים. שגוים עתידים בנוי ליעשות כמנין הגוים, שהם ע' אומות, וכן כל הסנהדרין שבעים. דבר אחר, שעתידים בנוי להקריב בשעת איסור הבמות, כגוים בימי אליהו (ברש"י ישן):

שישי

The land that I gave to Avraham and Yitzchok, I will give to you; and to your offspring after you I will give the land.

וְיִתְּ אֶרֶץ אֲבִי יִצְחָק לְךָ אֶתְנָנָה
וְלִבְנֶיךָ בְּתֶרֶךְ אֲתָן יִתְּ אֶרֶץ

Elohim ascended from him at the place where He had spoken to him.

וְאֶסְתַּלַּק מֵעֲלֹהֵי יַקְרָא דְּיִ בְּאַתְרָא דִּי מְלִיל עֲמָה

12 וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְנָנָה

וְלִזְרַעְךָ אַחֲרָיִךְ אֲתָן אֶת־הָאָרֶץ:

13 וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵתוֹ:

Rashi

במקום אשר דבר אתו. איני יודע, מה מלמדנו:

Yaakov set up a monument in the place where He had spoken to him, it was a monument of [a single] stone. He poured a libation on it, and he [also] poured oil on it.

וְאַקֻּם יַעֲקֹב קִמְתָּא בְּאַתְרָא דִּי מְלִיל עֲמָה קִמַּת אֲבָנָא
וְאַסִּיד עֲלָה נְסוּכִין וְאַרִיק עֲלָה מִשְׁחָא

Yaakov named the place where Elohim had spoken to him; Beis Eil, [the House of the Almighty].

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב יֵת שְׁמָא דְּאַתְרָא דִּי מְלִיל עֲמָה תַּמָּן יִי
בֵּית אֵל

something
stationary

14 וַיֵּצֵב יַעֲקֹב מִצְבָּה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵתוֹ מִצְבֶּת

properly

אָבּוֹ וַיִּסֹּךְ עָלֶיהָ נִסְךְ וַיִּצֹק עָלֶיהָ שָׁמֶן:

15 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵתוֹ שֵׁם

אֱלֹהִים בֵּית־אֵל:

They journeyed on from Beis Eil, and there was yet a stretch of land before [they would reach] Ephros when Rochel began to give birth. Her labor was very difficult.

וַנָּטְלוּ מִבֵּית אֵל וְהָיָה עוֹד כְּרוּבַת אֶרְעָא לְמִיעֵל
לְאַפְרָתָה וּלְיִלְדַת רָחֵל וְקָשְׁיָאֵת בְּמִלְדָּה

16 וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי־עוֹד כְּבֶרֶת ^{properly}־הָאָרֶץ לָבוֹא

אֶפְרָתָה וּתְלַד רָחֵל וְתִקַּשׁ בְּלִדְתָּהּ:

Rashi

כברת הארץ. מנחם פירש לשון כביר, רבוי מהלך רב. ואגדה (ב"ר פב, ז), בזמן שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה, שהניר מצוי, הסתיו עבר, והשרב עדיין לא בא. ואין זה פשוטו של מקרא, שהרי בנעמן מצינו, וַיֵּלֶךְ מֵאֵתוֹ כְּבֶרֶת אֶרֶץ (מלכים ב' ה, יט), ואומר אני שהוא שם מדת קרקע, כמו מהלך פרסה או יותר, כמו שאתה אומר צמד כרם, חֲלֶקֶת שְׂדֵה, כך במהלך אדם נותן שם מדת קרקע, כמו מהלך מיל, כברת ארץ:

When her labor was at its most difficult stage, the midwife said to her, Do not fear, for this one will also be a son for you.

וְהָיָה בְּקִשְׁיוֹתֶיהָ בְּמִלְדָּה וְאַמְרָת לָהּ חֵיתָא לָא תִדְחֲלִי
אֶרֶי אַף דִּין לִיד בֶּר

17 וַיְהִי בְּהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וְתֹאמַר לָהּ הַמִּלְדָּה

אֶל־תִּירָאִי כִּי־גַם־זֶה לָךְ בֶּן:

Rashi

כי גם זה. נוסף לך על יוסף. ורבותינו דרשו, עם כל שבט נולדה תאומה, ועם בנימין נולדה תאומה יתירה:

As her soul was departing, for she died, she named him Ben Oni [son of my sorrow], but his father named him Binyomin.

וְהָיָה בְּמִפְקַן נַפְשָׁהּ אֶרֶי מִיתָת (נ"י מִיתָא) וְקָרָת שְׁמָהּ
בֶּר דָּוִי וְאַבּוּהִי קָרָא לָהּ בְּנִימִין

18 וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וְתִקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־אוֹנִי וְאַבִּי

קָרָא־לּוֹ בְּנִימִין:

Rashi

בן אוני. בן צערי:

בנימין. נראה בעיני, לפי שהוא לבדו נולד בארץ כנען, שהיא בנגב כשאדם בא מארם נהרים, כמו שנאמר בְּנִגְבַּב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, הָלוֹךְ וְנִסְוֶע הַנִּגְבָּה: בנימין. בן ימין, לשון צפון וַיָּמִין אֶתָּה בְּרֹאֲתָם (תהלים פט, יג), לפיכך הוא מלא:

Rochel died and was buried on the way
to Ephros, which is Beis Lechem
[Bethlehem].

ומיתת רחל ואתקברת בארץ אפרתה היא בית לחם

Yaakov set up a monument on her
grave. This monument is on Rochel's
grave to this very day.

ואקים יעקב קמתא על קברתה היא קמת קברתא
דרחל עד יומא דין

Yisrael traveled on, and set up his tent
beyond Migdal Eider [Tower of the
herds].

ונטל ישראל ופרס משכנה מלהלא למגדלא דעדר

When Yaakov was settled in that land.
Reuvein went and lay near Bilhah, his
father's concubine, and Yisrael heard
[about it]. The sons of Yaakov were
twelve.

והיה כד שרא ישראל בארעא ההיא ואזל ראובן
ושכיב עם בלהה לחינתא דאבוהי ושמע ישראל והיו
בני יעקב תרי עשר

19 ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם:

20 ויצב יעקב מצבה על-קברתה ^{burial} הוא מצבת

קברת-רחל עד-היום:

21 ויסע ישראל ויט אלהה ^{onward} מהלאה למגדל-עדר:

22 ויהי בשכן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב

את-בלהה פילגש אביו וישמע ישראל (פ) ויהיו

בני-יעקב שנים עשר:

Rashi

בשכן ישראל בארץ ההוא. עד שלא בא לחברון אצל יצחק, ארעוהו כל אלה:
וישכב. מתוך שבלבל משכבו, מעלה עליו הכתוב כאילו שכבה. ולמה בלבד וחלל יצועיו, שכשמתה רחל, נטל יעקב מטתו
שהיתה נתונה תדיר באהל רחל, ולא בשאר אהלים, ונתנה באהל בלהה, בא ראובן ותבע עלבון אמו, אמר, אם אחות אמי
היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי, לכך בלבד (שבת נה):
ויהיו בני יעקב שנים עשר. מתחיל לענין ראשון, משנולד בנימין נשלמה המטה, ומעתה ראויים להמנות, ומנאן. ורבותינו דרשו,
ללמדנו בא, שכולם שווין וכולם צדיקים, שלא חטא ראובן:

The sons of Leah [were]: Reuvein,
Yaakov's firstborn, Shimon, Leivi,
Yehudah, Yissachar and Zevulun.

בְּנֵי לֵאָה בּוֹכְרֵא דִּיעֶקֶב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וְיְהוּדָה
וַיִּשָּׂשכֶּר וְזְבֻלֹן

23 בְּנֵי לֵאָה בּוֹכְרֵא יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וְיְהוּדָה
וַיִּשָּׂשכֶּר וְזְבֻלֹן:

Rashi

בכור יעקב. אפילו בשעת הקלקלה קראו בכור:
בכור יעקב. בכור לנחלה, בכור לעבודה בכור למנין, ולא נתנה בכורה ליוסף אלא לענין השבטים, שנעשה לשני שבטים:

The sons of Rachel [were]: Yoseif and
Binyomin.

בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבִנְיָמִן

24 בְּנֵי רַחֵל יוֹסֵף וּבִנְיָמִן:

The sons of Bilhah, Rachel's handmaid,
[were]: Don and Naftali.

וּבְנֵי בִלְהָה אִמְתָּא דְּרַחֵל דֹּן וְנַפְתָּלִי

25 וּבְנֵי בִלְהָה שְׁפָחַת רַחֵל דֹּן וְנַפְתָּלִי:

The sons of Zilpah, Leah's handmaid,
[were]: Gad and Asher. These are the
sons of Yaakov that were born to him in
Padan Aram.

וּבְנֵי זִלְפָּה אִמְתָּא דְּלֵאָה גָּד וְאַשֶׁר אֵלֶּיךָ בְּנֵי יַעֲקֹב דִּי
אֲתִילִידוּ לֵה בְּפָדָן אַרָם

26 וּבְנֵי זִלְפָּה שְׁפָחַת לֵאָה גָּד וְאַשֶׁר אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב
אֲשֶׁר יִלְדִּילוּ בְּפָדָן אַרָם:

Yaakov came to Yitzchok, his father, in
Mamrei at Kiryas Arba, which is
Chevron where Avraham and Yitzchok
lived.

וְאַתָּא יַעֲקֹב לֹת יִצְחָק אָבוּהִי מִמְרָא קְרִית אַרְבַּע הִיא
חֶבְרוֹן דִּי דֵר תַּמָּן אַבְרָהָם וְיִצְחָק

27 וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו מִמְרָא קְרִית הָאֲרָבָה הוּא
חֶבְרוֹן אֲשֶׁר-גֵּר-שָׁם אַבְרָהָם וְיִצְחָק:

Rashi

ממרא. שם המישור:

קרית ארבע. שם העיר. ממרא קרית הארבע, איל מישור של קרית ארבע. ואם תאמר היה לו לכתוב ממרא הקרית ארבע, כן דרך המקרא בכל דבר ששמו כפול, כגון זה, וכגון בית לחם אבי עזר, בית אל, אם הוצרך להטיל בו ה"א, נותנה בראש התיבה השניה, בית הלחמי (שמואל"א טז, א), בעפרת אבי העזרי (שופטים ו, כד), בנה חיאל בית האלי (מלכים"א טז, ד):

The days of [the life of] Yitzchok were
one hundred and eighty years.

28 וַיְהִיו יָמֵי יִצְחָק מֵאָת שָׁנָה וְשִׁמְנִים ^{eighty} שָׁנָה:

וַיְהִיו יָמֵי יִצְחָק מֵאָה וְתִמְנָן שָׁנִין

Yitzchok expired and died. He was
gathered to his people old and in the
fullness of days. His sons, Eisov and
Yaakov buried him.

29 וַיָּגֹעַ וַיָּצָק וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמּוֹ זָקֵן וְשָׁבַע יָמִים ^{to breathe out}

וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֲשׂוֹ וַיַּעֲקֹב בְּנָיו: (פ)

וַאֲתַנְגִּיד יִצְחָק וּמִית וַאֲתַכְנִישׁ לְעֵמָה סִיב וְשָׁבַע יָמִין
וַיִּקְבְּרוּ יָתֵה עֲשׂוֹ וַיַּעֲקֹב בְּנוֹהִי

Rashi

ויגע יצחק. אין מוקדם ומאוחר בתורה, מכירתו של יוסף קדמה למיתתו של יצחק י"ב שנה, שהרי כשנולד יעקב היה יצחק בן ס' שנה, שנאמר ויצחק בן שלשים שנה וגו', ויצחק מת בשנת ק"כ ליעקב, אם תוציא ששים מק"פ שנה, נשאר ק"ד, ויוסף נמכר בן י"ז שנה, ואותה שנה שנת מאה ושמונה ליעקב, כיצד, בן ששים ושלוש נתברך, וארבע עשרה שנה נטמן בבית עבר, הרי שבעים ושבע, וארבע עשרה עבד באשה, ובסוף ארבע עשרה נולד יוסף, שנאמר ויהי פאשר ילדה רחל את יוסף וגו', הרי תשעים ואחת, וי"ז עד שלא נמכר יוסף, הרי מאה ושמונה. (עוד מפורש מן המקרא, משנמכר יוסף עד שבא יעקב מצרימה כ"ב שנה, שנאמר ויוסף בן שלשים שנה וגו', וז' שנים שובע ושנתים רעב, הרי כ"ב, וכתוב ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה, נמצא יעקב במכירתו ק"ח):

בראשית 36

These are the descendants of Eisov, also
known as Edom.

1 וְאַלְהָה תִּלְדוֹת עֲשׂוֹ הוּא אֱדוֹם: ^{result}

וְאַלִין תוֹלְדֵת עֲשׂוֹ הוּא אֱדוֹם

Eisov took his wives from the daughters of Canaan: Adah, the daughter of Eylon, the Chittite, and Oholivomoh, the daughter of Anoh, daughter of Tzivon, the Chivite.

2 עָשׂוּ לְקַח אֶת־נָשָׁיו מִבָּנוֹת כְּנָעַן אֶת־עֵדָה בַּת־אֵילֹן

Hittite

הַחִתִּי וְאֶת־אֵהֱלִיבָמָה בַּת־עֵנָה בַּת־צִבְעוֹן

Hivite

הַחִיִּי :

עָשׂוּ נָסִיב יֵת נְשׁוֹתָי מִבָּנוֹת כְּנָעַן יֵת עֵדָה בַּת אֵילֹן

חַתָּאָה וְיֵת אֵהֱלִיבָמָה בַּת עֵנָה בַּת צִבְעוֹן חִוָּאָה

Rashi

עדה בת אילון. היא בשמת בת אילון, ונקראת בשמת על שם שהיתה מקטרת בשמים לעבודת אלילים:

אהליבמה. היא יהודית, והוא כינה שמה יהודית, לומר, שהיא כופרת בעבודת אלילים כדי להטעות את אביו:

בת ענה בת צבעון. אם בת ענה לא בת צבעון, ענה בנו של צבעון, שנאמר וְאֵלָה בְּנֵי צִבְעוֹן וְאִיָּה וְעֵנָה, מלמד שבא צבעון על

כלתו אשת ענה, ויצאת אהליבמה מבין שניהם, והודיעך הכתוב שכולן בני ממזרות היו:

[He also took] Bosmas, the daughter of Yishmael, the sister of Nevayos.

3 וְאֶת־בְּשֶׁמֶת בַּת־יִשְׁמָעֵאל אָחוֹת נְבָיוֹת:

וְיֵת בְּשֶׁמֶת בַּת יִשְׁמָעֵאל אָחִיתָה דְּנְבָיוֹת

Rashi

בשמת בת ישמעאל. ולהלן קורא לה מחלת, מצינו באגדת מדרש ספר שמואל (מדרש שמואל פי"ז), ג' מוחלים להן עונותיהן,

גר שנתגייר, והעולה לגדולה, והנושא אשה, ולמד הטעם מכאן, לכך נקראת מחלת, שנמחלו עונותיו:

אחות נביות. על שם שהוא השיאה לו משמת ישמעאל, נקראת על שמו:

Adah bore to Eisov, [his son] Eliphaz, and Bosmas bore Reueil.

4 וַתֵּלֶד עֵדָה לַעֲשׂוֹ אֶת־אֵלִיפָז וּבְשֶׁמֶת יָלְדָה אֶת־רְעוּאֵל:

וַיֵּלֶדֶת עֵדָה לַעֲשׂוֹ יֵת אֵלִיפָז וּבְשֶׁמֶת יָלִידָת יֵת רְעוּאֵל

Oholivomoh bore Yeush, Yalom, and Korach. These are the sons of Eisov that were born to him in the land of Canaan.

disappear

5 וְאֵהֱלִיבָמָה יָלְדָה אֶת־יַעֲשִׂישׁ [יַעוּשׁ] וְאֶת־יַעֲלָם

they gave birth

וְאֶת־קָרַח אֵלָה בְּנֵי עֲשׂוֹ אֲשֶׁר יָלְדוּ לָּו בְּאֶרֶץ

וְאֵהֱלִיבָמָה יָלִידָת יֵת יַעוּשׁ וְיֵת יַעֲלָם וְיֵת קָרַח אֵלִין

בְּנֵי עֲשׂוֹ דִּי אֶתְיָלִידוּ לָהּ בְּאֶרֶעָא דְּכְנָעַן

כְּנָעַן:

Rashi

ואהליבמה ילדה וגו'. קרח זה ממזר היה, ובן אליפז היה, שבא על אשת אביו אל אהליבמה אשת עשו, שהרי הוא מנוי עם אלופי אליפז בסוף הענין (ב"ר פב, יב):

Eisov took his wives, his sons, his daughters, all the people of his household, his livestock, all his animals, and all his possessions that he had acquired in the land of Canaan, and he went to a land away from his brother, Yaakov.

6 וַיֵּקַח עֵשָׂו אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בָּנֹתָיו

וְאֶת־כָּל־נַפְשֹׁתַי בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־בְּהֶמְתּוֹ וְאֶת־

כָּל־קִנְיָנוֹ ^{property} אֲשֶׁר ^{to lay up} רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ

אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו:

וידבר עשו ית נשׁוהי וית בנוהי וית בנותה וית כל נפשׁת ביתה וית גיתוהי וית כל בעירה וית כל קנינה די קנא בארעא דכנען ואזל לארעא אחרי מן קדם יעקב אחוהי

Rashi

וילך אל ארץ. לגור באשר ימצא:

For their wealth was too great for them to live together. The land in which they lived temporarily could not support them because of their livestock.

7 כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם ^{property} רַב מִשֶּׁבֶת יַחְדָּו וְלֹא יָכְלָה אֶרֶץ

מְגֹרֵיהֶם לְשֹׂאת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם: ^{a temporary abode}

ארי הוה קנינהון סגי מלמתב כחדא ולא יכולת ארע תותבותהון לסוכרא יתהון מן קדם גיתיהון

Rashi

ולא יכלה ארץ מגוריהם. להספיק מרעה לבהמות שלהם. ומדרש אגדה (ב"ר פב, יג) מפני יעקב אחיו, מפני שטר חוב של גזירת פי גר יקיה זרעו, המוטל על זרעו של יצחק, אמר, אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר, ומפני הבושה שמכר בכורתו:

Eisov [therefore] settled in Mount Seir.
Eisov is Edom.

8 וַיֵּשֶׁב עֵשָׂו בְּהַר שְׁעִיר עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם:

ויתב עשו בטורא דשעיר עשו הוה אדום

These are the descendants of Eisov, the ancestor of Edom in Mount Seir.

9 וְאֵלֶּה תִּלְדוֹת עֵשָׂו אָבִי אֲדוֹם בְּהַר שֵׁעִיר:

וְאֵלֶּין תּוֹלְדֵת עֵשָׂו אָבוֹהוֹן דְּאֲדוֹמָאִי בְּטוֹרָא דְשֵׁעִיר

Rashi

ואלה. התולדות שהולידו בניו משהלך לשעיר:

These are the names of Eisov's sons:
Eliphaz, the son of Adah, the wife of
Eisov, Reueil, the son of Bosmas, the
wife of Eisov.

10 אֵלֶּה שְׁמֹת בְּנֵי-עֵשָׂו אֱלִיפַז בֶּן-עֲדָה אִשְׁתּוֹ רְעוּאֵל

בֶּן-בִּשְׁמַת אִשְׁתּוֹ:

אֵלֶּין שְׁמֵהֶת בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפַז בֶּר עֲדָה אִתָּת עֵשָׂו
רְעוּאֵל בֶּר בִּשְׁמַת אִתָּת עֵשָׂו

The sons of Eliphaz were Teiman,
Omar, Tzepho, Gatam and Kenaz.

11 וַיְהִיו בְּנֵי אֱלִיפַז תִּימָן אוֹמֶר צֶפּוֹ וְגַעְתָּם וְקִנְזוֹ:

וַיְהִיו בְּנֵי אֱלִיפַז תִּימָן אוֹמֶר צֶפּוֹ וְגַעְתָּם וְקִנְזוֹ

Timna became a concubine to Eliphaz,
Eisov's son, and she bore to Eliphaz [a
son], Amaleik. These are the sons of
Adah, the wife of Eisov.

12 וַתִּמְנַע | הָיְתָה פִּילְגֶּשׁ לְאֱלִיפַז בֶּן-עֵשָׂו וַתֵּלֶד לְאֱלִיפַז

אֶת-עֲמֶלֶק אֵלֶּה בְּנֵי עֲדָה אִשְׁתּוֹ עֵשָׂו:

וַתִּמְנַע הָיְתָה לְחֵינָתָא לְאֱלִיפַז בֶּר עֵשָׂו וַיֵּלֶד לְאֱלִיפַז
יֵת עֲמֶלֶק אֵלֶּין בְּנֵי עֲדָה אִתָּת עֵשָׂו

Rashi

ותמנע היתה פילגש. להודיע גדולתו של אברהם כמה היו תאבים לידבק בזרעו, תמנע זו בת אלופים היתה, שנאמר ואֲחֻת לוֹטָן תִּמְנַע, ולוטן מאלופי יושבי שעיר היה, מן החורים שישבו בה לפנים, אמרה, איני זוכה להנשא לך, הלואי ואהיה פילגש. ובדברי הימים מונה אותה בבניו של אליפז, מלמד שבא על אשתו של שעיר ויצאה תמנע מביניהם, וכשגדלה נעשית פילגשו, וזהו ואֲחֻת לוֹטָן תִּמְנַע, ולא מנאה עם בני שעיר, שהיתה אחותו מן האם ולא מן האב:

These are the sons of Reueil, Nachas, Zerach, Shamoh, and Mizzoh. These were the sons of Bosmas, the wife of Eisov.

וְאֵלֶּיּוֹן בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וְזֶרַח שְׁמֹה וּמִזֹּה אֵלֶּיּוֹן הָיוּ בְּנֵי
בִשְׁמַת אִשְׁתּוֹ עֲשׂוֹ

These are the sons of Oholivomoh, the daughter of Anoh, the daughter of Tzivon, the wife of Eisov; she bore to Eisov: Ye'ush, Yalom and Korach.

וְאֵלֶּיּוֹן הָיוּ בְּנֵי אֹהֲלִיבֹמֹה בַת עֲנָה בַת צִבְעוֹן אִמָּת
עֲשׂוֹ וּלְיִידָת לְעֲשׂוֹ יֵת יְעוּשׁ וְיֵת יַעְלֹם וְיֵת קֶרַח

These are the chiefs of the sons of Eisov: the sons of Eliphaz, Eisov's first born: Chief Teiman, Chief Omar, Chief Tzepho, Chief Kenaz.

אֵלֶּיּוֹן רִבְרֵבִי בְּנֵי עֲשׂוֹ בְּנֵי אֱלִיפַז בּוֹכְרָא דְעֲשׂוֹ רִבְא
תִּימָן רִבְא אֹמֶר רִבְא צְפֹ רִבְא קֶנַז

Chief Korach, Chief Gatam, Chief Amaleik. These are the chiefs of Eliphaz in the land of Edom. These are the sons of Adah.

רִבְא קֶרַח רִבְא גַטָּם רִבְא עַמְלֵק אֵלֶּיּוֹן רִבְרֵבִי אֱלִיפַז
בְּאַרְעָא דְאֶדוֹם אֵלֶּיּוֹן בְּנֵי עֲדָה

13 וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וְזֶרַח שְׁמֹה וּמִזֹּה אֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי
בִשְׁמַת אִשְׁתּוֹ עֲשׂוֹ:

14 וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אֹהֲלִיבֹמֹה בַת-עֲנָה בַת-צִבְעוֹן אִשְׁת
עֲשׂוֹ וּתְלָד לְעֲשׂוֹ אֶת-יְעִישׁ [יְעוּשׁ] וְאֶת-יַעְלֹם
וְאֶת-קֶרַח:

15 אֵלֶּה אֱלוֹפֵי בְנֵי-עֲשׂוֹ בְּנֵי אֱלִיפַז בְּכוֹר עֲשׂוֹ אֱלוֹפֵי תִימָן
אֱלוֹפֵי אֹמֶר אֱלוֹפֵי צְפֹ אֱלוֹפֵי קֶנַז:

Rashi

אלה אלופי בני עשו. ראשי משפחות:

16 אֱלוֹפֵי-קֶרַח אֱלוֹפֵי גַעְתָּם אֱלוֹפֵי עַמְלֵק אֵלֶּה אֱלוֹפֵי
אֱלִיפַז בְּאַרְץ אֶדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי עֲדָה:

These are the sons of Reu'eil, Eisov's son: Chief Nachas, Chief Zerach. Chief Shamoh, Chief Mizzoh. These are the Chiefs of Reu'eil in the land of Edom. These are sons of Bosmas, wife of Eisov.

וְאֵלֶּיּוֹן בְּנֵי רְעוּאֵל בֶּרֶךְ עֲשׂוֹ רִבְחָה נַחֲתָה רִבְכָּה זֶרַח רִבְכָּה
שָׁמֹה רִבְכָּה מִזְּזֹה אֵלֶּיּוֹן רִבְרָבִי רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ דְּאָדוֹם
אֵלֶּיּוֹן בְּנֵי בְשֵׁמַת אִמְתּוֹ עֲשׂוֹ

These are the sons of Oholivomoh, wife of Eisov: Chief Ye'ush, Chief Yalom, Chief Korach. These are the Chiefs of Oholivomoh, daughter of Anoh, wife of Eisov.

וְאֵלֶּיּוֹן בְּנֵי אֹהֲלִיבֹמֹה אִמְתּוֹ עֲשׂוֹ רִבְכָּה יְעוּשׁ רִבְכָּה יְעֹלָם
רִבְכָּה קֶרַח אֵלֶּיּוֹן רִבְרָבִי אֹהֲלִיבֹמֹה בֵּת עֲנָה אִמְתּוֹ עֲשׂוֹ

These are the sons of Eisov, and these are their chiefs, he is Edom.

אֵלֶּיּוֹן בְּנֵי עֲשׂוֹ וְאֵלֶּיּוֹן רִבְרָבִי הוּא אֲדוֹם

17 וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל בְּרֵעֵשׁוֹ אֱלֹהֵי נַחֲתָה אֱלֹהֵי זֶרַח אֱלֹהֵי

שָׁמֹה אֱלֹהֵי מִזְּזֹה אֱלֹהֵי רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אֲדוֹם

אֱלֹהֵי בְנֵי בְשֵׁמַת אִשְׁתּוֹ עֲשׂוֹ:

18 וְאֵלֶּה בְּנֵי אֹהֲלִיבֹמֹה אִשְׁתּוֹ עֲשׂוֹ אֱלֹהֵי יְעוּשׁ אֱלֹהֵי

יְעֹלָם אֱלֹהֵי קֶרַח אֱלֹהֵי אֹהֲלִיבֹמֹה בֵּת עֲנָה

אִשְׁתּוֹ עֲשׂוֹ:

19 אֵלֶּה בְּנֵי-עֲשׂוֹ וְאֵלֶּה אֱלֹפֵיהֶם הוּא אֲדוֹם: (ס)

שביעי

These are the sons of Se'ir, the Chorite, the inhabitants of the land: Lotan, Shoval, Tzivon, and Anoh.

אֵלֶּיּוֹן בְּנֵי שְׂעִיר חוֹרָאָה יִתְבִּי דְּאֶרֶץ לוֹטָן וְשׁוֹבָל
וְצִבְעוֹן וְעֲנָה

a Chorite
or
aboriginal...

20 אֵלֶּה בְּנֵי-שְׂעִיר הַחֹרִי יִשְׁבֵּי הָאָרֶץ לוֹטָן וְשׁוֹבָל

וְצִבְעוֹן וְעֲנָה:

Rashi

יושבי הארץ. שהיו יושביה קודם שבא עשו לשם. ורבותינו דרשו (שבת פה.). שהיו בקיאים בישובה של ארץ, מלא קנה זה לזיתים, מלא קנה זה לגפנים, שהיו טועמין ויודעין אי זו נטיעה ראויה לה:

Dishon, Eitzer and Dishan, these are the chiefs of the Chorites, the sons of Se'ir, in the land of Edom.

21 וְדִשׁוֹן וְאֵצֶר וְדִישָׁן אֱלֹהֵי הַחֲרִי בְנֵי שְׁעִיר בְּאֶרֶץ

אֶדוֹם:

וְדִישׁוֹן וְאֵצֶר וְדִישָׁן אֱלֹהֵי רִבְרֵי חוֹרָאֵי בְנֵי שְׁעִיר
בְּאֶרֶעָא דְאֶדוֹם

The sons of Lotan were Chori and Heimam. Lotan's sister was Timna.

22 וַיְהִיו בְּנֵי-לוֹטָן חֲרִי וְהִימָם וְאֶחָת לֹטָן תִּמְנָע:

וַהּוּ בְנֵי לוֹטָן חוֹרִי וְהִימָם וְאֶחָתָה דְלוֹטָן תִּמְנָע

These are the sons of Shoval: Alvan, Manachas, Eival, Shefo and Onom.

23 וְאֵלֶּה בְנֵי שׁוּבָל עֵלּוֹן וּמִנַּחַת וְעִיכָל שְׁפּוֹ וְאוֹנָם:

וְאֵלִין בְּנֵי שׁוּבָל עֵלּוֹן וּמִנַּחַת וְעִיכָל שְׁפּוֹ וְאוֹנָם

These are the sons of Tzivon: Ayoh and Anoh. He is the same Anoh who found the mules in the desert while tending the donkeys for his father, Tzivon.

24 וְאֵלֶּה בְּנֵי-צִבְעוֹן וַאֲיָה וְעֵנָה הִוא עֵנָה אֲשֶׁר מָצָא

אֶת־הַיָּמָם בַּמִּדְבָּר בְּרֻעָתוֹ אֶת־הַחֲמָרִים לְצִבְעוֹן אָבִיו:

וְאֵלִין בְּנֵי צִבְעוֹן וַאֲיָה וְעֵנָה הִוא עֵנָה דִּי אֲשַׁכַּח יָת

גַּבְרִיא בַּמִּדְבָּרָא כַּד הָוָה רָעִי יָת חֲמָרִיא לְצִבְעוֹן

אָבוּהִי

Rashi

ואיה וענה. וי"ו יתירה, והוא כמו איה וענה, והרבה יש במקרא, תת וקדש וצבא מרמס (דניאל ח, יג), נרדם ורכב וסוס (תהלים עו, ז):

הוא ענה. האמור למעלה שהוא אחיו של צבעון, וכאן הוא קורא אותו בנו, מלמד שבא צבעון על אמו והוליד את ענה: את הימם. פרדים. הרביע חמור על סוס וילדה פרד, והוא היה ממזר והביא פסולין לעולם. ולמה נקרא שמם ימים, שאימתן מוטלת על הבריות, דאמר רבי חנינא, מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה, וחיה (חולין ז:). (והלא קא חזינן דחיה, אל תקרי וחיה אלא וחיתה, כי המכה לא תתרפא לעולם. ברש"י ישן). ולא הוזקק לכתוב לנו משפחות החורי, אלא מפני תמנע, ולהודיע גדולת אברהם כמו שפירשתי למעלה:

These are the children of Anoh: Dishon,
and Oholivomoh the daughter of Anoh.

ואלין בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה

25 ואלה בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה:

These are the sons of Dishon:
Chemdan, Eshban, Yisran and Keran.

ואלין בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן

26 ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן:

These are the sons of Eitzer: Bilhan,
Za'avan and Akan.

אלין בני אצר בלהן וזעון ועקן

27 אלה בני אצר בלהן וזעון ועקן:

These are the sons of Dishon: Utz and
Aran.

אלין בני דישן עוז וארן

28 אלה בני דישן עוז וארן:

These are the chiefs of the Chorites:
Chief Lotan, Chief Shoval, Chief Tzivon,
Chief Anoh.

אלין רברבי חוראה רבא לוטן רבא שובל רבא צבעון
רבא ענה

29 אלה אלופי החרי אלוף לוטן אלוף שובל אלוף צבעון

אלוף ענה:

Chief Dishon, Chief Eitzer, Chief
Dishan. These are the chiefs of the
Chorites based on the ranks of chiefs in
the Land of Se'ir.

רבא דישן רבא אצר רבא דישן אלין רברבי חוראה
לרברביהון בארעא דשעיר

30 אלוף דישן אלוף אצר אלוף דישן אלה אלופי

Chori
החרי לאלפיהם בארץ שעיר: (פ)

These are the kings who reigned in the
Land of Edom before any king reigned
over the Children of Israel.

31 ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני

מלך מלך לבני ישראל:

וְאֵלֵין מַלְכֵיָא דִּי מְלִיכוּ בְּאַרְעָא דְאָדוֹם קִדְּם דִּי מֶלֶךְ מַלְכָּא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל

Rashi

ואלה המלכים וגו'. שמנה היו, וכנגדן העמיד יעקב, ובטל מלכות עשו בימיהם, ואלו הן, שאול, ואיש בשת, דוד ושלמה, רחבעם, אביה, אסא, יהושפט. ובימי יורם בנו כתיב, בְּיָמָיו פָּשַׁע אֲדוֹם מִתַּחַת יַד יְהוּדָה וַיִּמְלִיכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ (מלכים ב' ח, כ), ובימי שאול כתיב וּמֶלֶךְ אֵין בְּאָדוֹם נָצַב מֶלֶךְ:

Bela, son of Be'or reigned in Edom, and
the name of his city was Dinhavah.

32 וַיִּמְלֹךְ בְּאָדוֹם בֶּלַע בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה:

וּמֶלֶךְ בְּאָדוֹם בֶּלַע בֶּן בְּעוֹר וְשֵׁם קִרְתָּהּ דִּנְהָבָה

Bela died, and he was succeeded as
king by Yovav, son of Zerach, from
Botzroh.

33 וַיָּמָת בֶּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו יוֹבָב בֶּן־זֶרַח מִבְּצָרָה:

וַיָּמָת בֶּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹתָיו יוֹבָב בֶּן זֶרַח מִבְּצָרָה

Rashi

יובב בן זרח מבצרה. בצרה מערי מואב היא, שנאמר וְעַל קְרִיּוֹת וְעַל בְּצָרָה וגו' (ירמיה מח, כד), ולפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם, שנאמר כִּי זָבַח לָהּ בְּבָצָרָה (ישעיה לד, ו):

Yovav died, and he was succeeded as
king by Chusham from the land of the
Teimanites.

a Temanite
or
descendant...

34 וַיָּמָת יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו חֻשָּׁם מֵאֶרֶץ הַתִּימָנִי:

וַיָּמָת יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹתָיו חֻשָּׁם מֵאֶרֶץ דְּרוֹמָא

Chusham died, and he was succeeded
as king by Hadad, son of Bedad, who
attacked Midian in the field of Moav,
and the name of his city was Avis.

35 וַיָּמָת חֻשָּׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הָדָד בֶּן־בִּדָּד הַמִּכָּה

אֶת־מִדְיָן בְּשָׂדֵה מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ עֲוִית:

וַיָּמָת חֻשָּׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹתָיו הָדָד בֶּן בִּדָּד דְּקָטִיל יָת

מִדְיָנָא בְּחַקְלָא דְּמוֹאָב וְשֵׁם קִרְתָּהּ עֲוִית

Rashi

המכה את מדין בשדה מואב. שבא מדין על מואב למלחמה, והלך מלך אדום לעזור את מואב, ומכאן אנו למדים, שהיו מדין ומואב מריבים זה עם זה, ובימי בלעם עשו שלום להתקשר על ישראל:

Hadad died, and he was succeeded as king by Samlah of Masriekah.

36 וַיָּמָת הָדָד וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שַׁמְלָה מִמַּשְׂרֵקָה:

וַיָּמָת הָדָד וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שַׁמְלָה מִמַּשְׂרֵקָה

Samlah died, and he was succeeded as king by Sha'ul from Rechovos-by-the-river.

37 וַיָּמָת שַׁמְלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שְׁאוּל מִרְחוֹבוֹת הַנָּהָר:

וַיָּמָת שַׁמְלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שְׁאוּל מִרְחוֹבוֹת דָּעַל

פָּרַת

Sha'ul died, and he was succeeded as king by Ba'al-Chanan, son of Achbor.

38 וַיָּמָת שְׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בְּעַל חָנָן בֶּן-עֲכָבוֹר:

וַיָּמָת שְׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בְּעַל חָנָן בֶּן עֲכָבוֹר

Ba'al-Chanan, son of Achbor died, and he was succeeded as king by Hadar.

39 וַיָּמָת בְּעַל חָנָן בֶּן-עֲכָבוֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הָדָר וְשֵׁם עִירוֹ

The name of his city was Pa'u. His wife's name was Meheitaveil, the daughter of Matreid, daughter of Meizahav.

פָּעוּ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטָבַאֵל בֶּת-מַטְרֵיד בַּת מִי זָהָב:

וַיָּמָת בְּעַל חָנָן בֶּן עֲכָבוֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הָדָר וְשֵׁם

קִרְיָתָהּ פָּעוּ וְשֵׁם אִשְׁתָּהּ מְהֵיטָבַאֵל בֶּת מַטְרֵיד בַּת

מִצְרָף דְּהָבָא

Rashi

בת מי זהב. מהו זהב, עשיר היה, ואין זהב חשוב בעיניו לכלום:

These are the names of the chiefs of Eisov, each with their families, according to their places, by their names: Chief Timna, Chief Alvoh, Chief Yeseis.

וְאֵלֵּין שְׁמֵהֶם רִבְרָבִי עָשׂוּ לְזִרְעֵיהֶן לְאֶתְרֵיהֶן
בְּשִׁמְהֵתָהֶן רַבָּא תִמְנָע רַבָּא עֵלֹה רַבָּא יֵתָת

40 וְאֵלֶּה שְׁמֹת אֱלֹפִי עָשׂוּ לְמִשְׁפְּחֹתָם לְמִקְמָתָם
בְּשִׁמְתָם אֱלֹף תִּמְנָע אֱלֹף עֵלֹה אֱלֹף יֵתָת:

Rashi

ואלה שמות אלופי עשו. שנקראו על שם מדינותיהם לאחר שמת הדר, ופסקה מהם מלכות, והראשונים הנזכרים למעלה הם שמות תולדותם, וכן מפורש בדברי הימים (א א, נא) וַיָּמָת הָדָר וַיְהִי אֱלֹפִי אֲדֹם אֱלֹף תִּמְנָע וגו':

Chief Oholivomoh, Chief Eilah, Chief Pinon.

רַבָּא אֶהְלִיבְמָה רַבָּא אֵלָה רַבָּא פִּינוֹן

41 אֱלֹף אֶהְלִיבְמָה אֱלֹף אֵלָה אֱלֹף פִּינוֹן:

Chief Kenaz, Chief Teimon, Chief Mivtzar.

רַבָּא קִנְזִי רַבָּא תִימֹן רַבָּא מִבְצָר

42 אֱלֹף קִנְזִי אֱלֹף תִּימֹן אֱלֹף מִבְצָר:

Chief Magdiel, Chief Iram. These are the chiefs of Edom according to their places of residence, in the land of their possession. Thus was Eisov the ancestor of the Edomites.

רַבָּא מַגְדִּיאל רַבָּא עִירָם אֵלֵּין רִבְרָבִי אֲדֹם
לְמוֹתְבְּנֵהוֹן בְּאַרְעָא אַחְסִנְתָּהוֹן הוּא עָשׂוּ אָבוּהוֹן
דְּאֲדֹמָאִי

43 אֱלֹף מַגְדִּיאל אֱלֹף עִירָם אֵלָה | אֱלֹפִי אֲדֹם
לְמִשְׁבְּתָם בְּאַרְץ אֲחֻזָּתָם הוּא עָשׂוּ אָבִי אֲדֹם: (פ)

Rashi

מגדיאל. היא רומי:

Obadiah 1:1-21

הפטרה — עובדיה

הפטרה

The vision of Obadiah. Thus saith the Lord GOD concerning Edom: We have heard a message from the LORD, And an ambassador is sent among the nations: 'Arise ye, and let us rise up against her in battle.'

Behold, I make thee small among the nations; Thou art greatly despised.

The pride of thy heart hath beguiled thee, O thou that dwellest in the clefts of the rock, Thy habitation on high; That sayest in thy heart: 'Who shall bring me down to the ground?'

Though thou make thy nest as high as the eagle, And though thou set it among the stars, I will bring thee down from thence, saith the LORD.

If thieves came to thee, if robbers by night— How art thou cut off!— Would they not steal till they had enough? If grape-gatherers came to thee, Would they not leave some gleaning grapes?

1 חֲזֹן עֲבַדְיָה כֹה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה לְאֶדוֹם שְׁמוּעָה ^{rumor}

שָׁמָעְנוּ מֵאֵת יְהוֹה וְצִיר ^{a hinge} בְּגוֹיִם שְׁלַח קוֹמוּ וְנִקְוָמָה עָלֶיהָ לְמִלְחָמָה:

2 הִנֵּה קָטָן נִתְתִּיד בְּגוֹיִם בְּנוֹי אַתָּה מְאֹד:

3 זִדּוֹן ^{malice} לְבָבְךָ הִשְׁיֵאֲךָ שְׂכָנֵי ^{his holiday} בְּחֻגֵי סֵלַע מְרוֹם

שִׁבְתָּו אָמַר בְּלִבּוֹ מִי יוֹרְדֵנִי אֶרֶץ:

4 אִם־תִּגְבֶּיהָ כְּנֶשֶׁר וְאִם־בֵּין כּוֹכָבִים שָׁמַיָּה ^{nest} קִנְיָה

מִשָּׁם אוֹרִידָךְ נֹאם־יְהוֹה:

5 אִם־גִּנְבִים בָּאוּ־לְךָ אִם־שׁוֹדֵדֵי לַיְלָה אֵיךְ נִדְמִיתָ ^{to be dumb or silent}

הֲלוֹא יִגְבּוּ דִים אִם־ ^{to gather grapes} בָּצִירִים בָּאוּ לְךָ הֲלוֹא יִשְׁאִירוּ

עֲלָלוֹת ^{gleaning} :

How is Esau searched out! How are his
hidden places sought out!

All the men of thy confederacy Have
conducted thee to the border; The men
that were at peace with thee Have
beguiled thee, and prevailed against
thee; They that eat thy bread lay a snare
under thee, In whom there is no
discernment.

Shall I not in that day, saith the LORD,
Destroy the wise men out of Edom,
And discernment out of the mount of
Esau?

And thy mighty men, O Teman, shall be
dismayed, To the end that every one
may be cut off from the mount of Esau
by slaughter.

For the violence done to thy brother
Jacob shame shall cover thee, And thou
shalt be cut off for ever.

In the day that thou didst stand aloof,
In the day that strangers carried away
his substance, And foreigners entered
into his gates, And cast lots upon
Jerusalem, Even thou wast as one of
them.

6 אֵיךְ נִחְפְּשׁוּ עָשׂוֹ נִבְעָו מִצְפְּנָיו :
to gush over to seek compass

7 עַד־הַגְּבוּל שְׁלַחוּךָ כָּל אַנְשֵׁי בְרִיתְךָ הַשִּׂיאוּךָ יָכְלוּ לָךְ

אַנְשֵׁי שְׁלִמָּךָ לַחֲמֶךָ יִשְׁימוּ מְזוּר תַּחֲתֶיךָ אֵין
treachery intelligence
תְּבוּנָה בּוֹ:

8 הֲלוֹא בַיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַרְיָהוּ וְהֶאֱבַדְתִּי חֲכָמִים מֵאֶדוֹם

וְתְבוּנָה מִהָר עָשׂוֹ:

9 וְחָתוּ גְבוּרֶיךָ תִימָן לְמַעַן יִכָּרֵת־אִישׁ מִהָר עָשׂוֹ
properly

a violent death
מִקָּטֹל :

10 מִחֲמַס אָחִיךָ יַעֲקֹב תִּכְסֶּךָ בּוֹשָׁה וְנִכְרַת לְעוֹלָם:
shame

11 בַּיּוֹם עָמְדָךָ מִנֶּגֶד בָּיִם שְׁבוֹת זָרִים חִלּוּ
to transport into...

וְנִכְרָיִם בָּאוּ שָׁעָרוֹ [שְׁעָרָיו] וְעַל־יְרוּשָׁלַם יָדוּ גוֹרֵל
properly foreigner

גַּם־אֶתָּה כָּאֶחָד מֵהֶם:

But thou shouldest not have gazed on
the day of thy brother In the day of his
disaster, Neither shouldest thou have
rejoiced over the children of Judah In
the day of their destruction; Neither
shouldest thou have spoken proudly In
the day of distress.

Thou shouldest not have entered into
the gate of My people In the day of their
calamity; Yea, thou shouldest not have
gazed on their affliction In the day of
their calamity, Nor have laid hands on
their substance In the day of their
calamity.

Neither shouldest thou have stood in
the crossway, To cut off those of his that
escape; Neither shouldest thou have
delivered up those of his That did
remain in the day of distress.

For the day of the LORD is near upon
all the nations; As thou hast done, it
shall be done unto thee; Thy dealing
shall return upon thine own head. .

For as ye have drunk upon My holy
mountain, So shall all the nations drink
continually, Yea, they shall drink, and
swallow down, And shall be as though
they had not been.

12 וְאַל־תִּרְאֵה בַּיּוֹם־אָחִיךָ בַּיּוֹם נָכְרוֹ וְאַל־תִּשְׂמַח

לְבִנְי־יְהוּדָה בַּיּוֹם אָבְדָם וְאַל־תִּגְדֹּל פִּיךָ בַּיּוֹם צָרָה:

13 אַל־תִּבּוֹא בְּשַׁעֲר־עָמֶל בַּיּוֹם אִידָם ^{disaster} אַל־תִּרְאֵה

גַּם־אֶתָּה בְּרָעַתּוֹ בַּיּוֹם אִידּוֹ וְאַל־תִּשְׁלַחֲנָה בְּחִילוֹ בַּיּוֹם

אִידּוֹ:

14 וְאַל־תַּעֲמֹד עַל־ ^{rapine} הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת־ ^{refugee} פְּלִיטָיו

וְאַל־תִּסְגֹּר שְׁרִידָיו בַּיּוֹם צָרָה:

15 כִּי־קָרֹב יוֹם־יְהוָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יַעֲשֶׂה

לָךְ גְּמֻלָּה יָשׁוּב בְּרֹאשׁוֹ: ^{treatment}

16 כִּי כַּאֲשֶׁר שָׁתִיתֶם עַל־הָר קִדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָּל־הַגּוֹיִם תָּמִיד

וְשָׁתוּ וְלָעוּ ^{to gulp} וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ:

But in mount Zion there shall be those
that escape, And it shall be holy; And
the house of Jacob shall possess their
possessions.

And the house of Jacob shall be a fire,
And the house of Joseph a flame, And
the house of Esau for stubble, And they
shall kindle in them, and devour them;
And there shall not be any remaining of
the house of Esau; For the LORD hath
spoken.

And they of the South shall possess the
mount of Esau, And they of the
Lowland the Philistines; And they shall
possess the field of Ephraim, And the
field of Samaria; And Benjamin shall
possess Gilead.

And the captivity of this host of the
children of Israel, That are among the
Canaanites, even unto Zarephath, And
the captivity of Jerusalem, that is in
Sepharad, Shall possess the cities of the
South.

And saviours shall come up on mount
Zion To judge the mount of Esau; And
the kingdom shall be the LORD'S.

17 וּבָהָר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה ^{escape} וְהָיָה קָדֶשׁ וַיִּרְשׁוּ בֵּית
יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם: ^{a possession}

18 וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף ^{flame} לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו
לְקָשׁ ^{straw} וְדָלְקוּ ^{to flame} בָּהֶם וַאֲכָלוּם וְלֹא־יִהְיֶה שְׂרִיד
לְבֵית עֵשָׂו כִּי יִהְיֶה דְבָר:

19 וַיִּרְשׁוּ הַנֶּגֶב אֶת־הָר עֵשָׂו וְהַשְׁפֵּלָה ^{Lowland} אֶת־פְּלִשְׁתִּים
וַיִּרְשׁוּ אֶת־שְׂדֵה אֶפְרַיִם וְאֶת שְׂדֵה שִׁמְרֹן וּבִנְיָמִן
אֶת־הַגִּלְעָד:

20 וְגִלְתָּ הַחֲלִיָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־כְּנָעַנִים עַד־צֶרֶפֶת
וְגִלְתָּ יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסַפְרָד יִרְשׁוּ אֶת עָרֵי הַנֶּגֶב:

21 וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בָּהָר צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת־הָר עֵשָׂו וְהָיְתָה
לַיהוָה הַמְּלֹכָה: